

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
I ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Брой 4

София, петък, 4 септември

1931 г.

8. заседание

Четвъртък, 3 септември 1931 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 17 ч.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитъ представители: Константинъ Русиновъ, Тодоръ Бончевъ, Трифонъ Георгиевъ, Николай Алексиевъ, Василь Димчевъ, Иванъ Лъкарски, Никола Найденовъ и Александъръ Христовъ.	81	министраторитъ на Българската земеделска банка. (Съобщение)	81
Народни представители — парламентарни групи. Писмо отъ парламентарната група на Демократическата партия, че се е конституирала, съ председател Иванъ Симеоновъ и секретаръ Антонъ Кантарджиевъ.	81	Питане отъ народния представител Димитъръ Ачковъ къмъ министъръ-председателя — относно положението на населението въ Егридеренска околия по отношение на търговията му съ тютюни презъ 1930 г. и мъркитъ, които сж взети или ще се взематъ. (Съобщение, развиване и отговоръ).	81
Законопроектъ за ревизиране договоритъ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 година. (Съобщение)	81	Избори — законодателни, провѣрка: Бургазка избирателна околия (утвърждение)	83
Предложение за даване мандатъ на министра на земледѣлието и държавнитъ имоти да уволни ад-		Харманлийска избирателна околия (утвърждение)	84
		Пловдивска селска избирателна околия (утвърждение)	90
		Дневенъ редъ за следващото заседание	94

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Понеже при-
съствуватъ нужното число народни представители, обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни
представители: Алексиевъ Николай, Апостоловъ Драго-
миръ, Атанасовъ Русенъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ
Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Йото, Димитровъ
д-ръ Димитъръ, Диневъ Никола, Дойчиновъ, Дичевъ
Петко, Ингилизовъ Иванъ, Йотовъ Никола, Казанаклиевъ
Георги, Краевъ Костадинъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Лоловъ
Сава, Лъкарски Иванъ, Ляпчевъ Андрей, Милановъ д-ръ
Кънчо, Милевъ Милю, Молловъ Владимиръ, Молловъ
Янаки, Найденовъ Никола, Нейчевъ Адамъ, Русиновъ Ко-
стадинъ, Софиевъ Христо и Христовъ Александъръ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е
разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Константинъ Русиновъ — 3 дни;
На г. Тодоръ Бончевъ — 1 день;
На г. Трифонъ Георгиевъ — 4 дни;
На г. Николай Алексиевъ — 3 дни;
На г. Василь Димчевъ — 2 дена;
На г. Иванъ Лъкарски — 3 дни;
На г. Никола Найденовъ — 2 дена и
На г. Александъръ Христовъ — 1 день.

Съобщавамъ на събранието, че е постъпило писмо отъ
председателя на парламентарната група на Демократиче-
ската партия, съ което съобщава, че групата се е консти-
туирала съ председател Иванъ Симеоновъ и секретаръ
Антонъ Кантарджиевъ.

Постъпилъ е отъ Министерството на земледѣлието и
държавнитъ имоти законопроектъ за ревизиране догово-
ритъ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/
1931 г. (Вж. прил. Т. I, № 2)

Постъпило е също отъ Министерството на земледѣлието
и държавнитъ имоти предложение за даване мандатъ на
министра на земледѣлието и държавнитъ имоти да уволни
администраторитъ на Българската земеделска банка. (Вж.
прил. Т. I, № 3)

Тоя законопроектъ и това предложение ще бждатъ
раздадени на г. г. народнитъ представители и поставени
на дневенъ редъ.

Също така е постъпило питане отъ народния предста-
витель г. Димитъръ Ачковъ до г. министъръ-председателя,
въ което, като излага положението на населението въ
Егридеренска околия по отношение на търговията му съ
тютюни презъ 1930 г., пита г. министъръ-председателя
какви мърки сж взети или ще се взематъ за подобрене
положението на населението въ тоя край.

Питането ще бжде изпратено на г. министъръ-предсе-
дателя, за да отговори.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ съмъ готовъ да отговоря
сега, ако г. запитвачтъ е готовъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Добре.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народ-
ниятъ представител г. Димитъръ Ачковъ, да развие пи-
тането си.

Д. Ачковъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отправихъ това питане до г. министъръ-председателя, респективно до неговия замѣстникъ, съ молба да се направи възможното отъ страна на правителството, за да може да се облекчи крайно лошото положение на населението отъ Егридеренския край. Всички вие — кой повече, кой по-малко — сте чували за тоя край. Мнозина отъ васъ знаят много нѣща за тоя край. По редъ условия, предшествуващи кризата на тютюнитъ, това население постепенно обедняваше. Като върхъ на всичко това дойде и кризата на тютюнитъ. Има криза и за други тютюни, но нетърпима е тая криза за тютюнитъ отъ Егри-Дере — специалнитъ тютюни „джебелъ-басма“, които създаватъ реномето на нашитъ тютюни, така нареченитъ сладки ориенталски тютюни, които конкуриратъ гръцкитъ. Кризата на тия тютюни е неизмѣрима, защото отъ две години престанаха да купуватъ отъ режитъ „джебелъ-басма“. Вследствие на това, реколтата на тия тютюни отъ 1928 г., която бѣше закупена отъ дребнитъ търговци и отъ голѣмитъ фирми, въ голѣмата си частъ остана непродана. Друга частъ отъ тия тютюни, закупена отъ голѣмитъ фирми, които иматъ връзка съ режитъ, бѣха продадени. По-голѣмата частъ отъ тия тютюни, около 900.000 кг., сж още въ складовѣ на по-малкитъ търговци на тютюни. Тѣхнитъ складове сж пълни съ такива тютюни, закупени отъ производителитъ на костуема стойност, къмъ която трѣбва сега да се прибавятъ и разносцитъ по изработването на тия тютюни, както и лихвитъ на капиталитъ за две години. Вследствие на това дребнитъ тютюноотърговци днесъ не сж въ положение да закупятъ нито единъ грамъ отъ тоя сортъ тютюни „джебелъ-басма“. Естествено е, че кризата се увеличава. Отъ 1929 г. сж останали около 500.000 кг. тютюни „джебелъ-басма“ отъ I до VI качество, които и досега стоятъ въ складовѣ непродани. Това още повече засили кризата. Дойдохме до положение, щото реколтата отъ 1930 г. да не се продаде и да остане вече не въ складовѣ на тютюноотърговцитъ, но въ плевнитъ и таванитъ на производителитъ. Това състояние на цената на тия тютюни на пазара намали неимоверно ценитъ на тютюнитъ. Нека не ви се вижда чудно, че за тютюна отъ 1928 г., който струва на търговцитъ, по покупна стойност и по разноси за манипулация 200 л. кг., днесъ въ Егри-Дере две фирми предлагатъ покупна стойност 30 л. на килограмъ.

Положението е такова, че тѣ ще бждатъ принудени да дадатъ тоя тютюнъ и 20 л. килограмътъ, за да могатъ да си купятъ хлѣбъ. Защо? Защото тоя край, поради своето топографическо положение, поради своя специфиченъ балкански характеръ, поради пресѣченитъ урви, нищо друго не произвежда, а само най-хубавъ тютюнъ. Понеже не добиватъ никакви храни отъ своята земя, заради това тѣ сж принудени да ги купуватъ срещу пари, и понеже тѣзи пари днесъ ги нѣматъ и не могатъ да ги взематъ отъ никжде, азъ си позволихъ въ питането да означа какво е състоянието на населението въ тоя край. Не само населението е бедно, не само то гладува, но, което е страшното — ще изнеса единъ грозенъ фактъ, за който не е виновно народното представителство, а най-малко правителството — една частъ отъ това население въ тоя день, въ тоя моментъ се храни съ трева.

Вѣрвамъ, че тоя печаленъ фактъ наскърбява всички ни, и заради това азъ се обърнахъ къмъ г. министъръ-председателя да го запита, дали знае тия факти и, ако ги знае, какви мѣрки се взематъ за подобрене положението на това население.

Г-да! Ще улесня г. замѣстникъ-министъръ-председателя, министърътъ на вътрешнитъ дѣла, като ми кажа, че населението тамъ е обеднѣло не само поради кризата, но още и поради лошото администриране на общинитъ. Тамъ, за чудо на всички отъ стара България, ще чуете, че секретаръ-бирникътъ получава 8.000 л., че селскитъ кметъ, мюджуринъ, така нареченъ, който е неграмотенъ, получава 6.000 л., и поради това общинскитъ налози сж много по-голѣми отъ държавнитъ.

Ето защо, азъ мисля, че г. министърътъ, като вземе актъ отъ думитъ ми, отъ това, което азъ изнасямъ, което е фактъ и което може да го провѣри чрезъ подведомственитъ си административни органи, трѣбва да предприеме на окръжния управителъ преди всичко да бжде по-добре стопанисвано селото чрезъ сръдствата, които дава населението, чрезъ органитъ на това село.

Ще си позволя да посоча два начина за подпомагането на това население.

Поради желанието на всички ни да се помогне на земледѣлското население, се създаде Дирекция за храноиз-

носъ, за да може да се взема стоката отъ земледѣлскитъ производители не на безценица, не на оная ниска цена, която тя има днесъ на пазара, а да имъ се даде такава цена, която да покрива разносцитъ по производството плусъ труда.

Жителитъ на Егри-Деренския край не искатъ много. Тѣ желаятъ днесъ правителството, ако има тая възможност, да откупи тютюнитъ на известни ниски цени, да ги прибере въ държавни складове, да ги манипулира, да пресѣгне всички разноси, които ще се направятъ, и да предложи тютюнитъ на режитъ, което ще бжде единъ етапъ къмъ осъществяване намѣреното на днешната властъ, както се пише въ печата, да въведе монополъ на тютюна. Следъ като се продадатъ тѣзи тютюни на режитъ, ако останатъ суми свръхнаправенитъ разноси и платенитъ пари на производителитъ, то тѣзи суми да се върнатъ на производителитъ, съобразно съ качества на тютюнитъ, които производителитъ сж дали.

Ако обаче за този моментъ не е възможно правителството да направи това, то има една много лесна възможност, която трѣбва да направи, и е наложителна, а тя е: отъ хранитъ, които Дирекцията за храноизносъ има на разположение, да се отпусне на населението брашно за срокъ отъ 5 години, въ който срокъ населението ще може да изплати това брашно. Трѣбва да ви кажа и това, че населението тамъ се храни изключително съ царевича, която се мели вкѣщи на особени камъни. Понеже днесъ царевичата има пазаръ и населението до днесъ отъ беднотия е принудено да се храни съ царевиченъ хлѣбъ, какъвто никой отъ присѣтствувачитъ тукъ, и най-бедниятъ, не употребява, то добре ще бжде правителството да приготви типово брашно и да подпомогне населението чрезъ пшениченъ хлѣбъ, храна единствена, за да може то и въ здравословно отношение да бжде подпомогнато, защото лошиятъ царевиченъ хлѣбъ, тоя убийственъ хлѣбъ, единствената храна на населението въ тоя край, го е хвърлило въ много лошо състояние въ здравословно отношение.

Ето защо, азъ правя този апелъ къмъ г. замѣстника на г. министъръ-председателя — г. министъра на вътрешнитъ работи.

Но, когато отправямъ тази молба, не мога да замълча и другъ единъ фактъ. Той е: въ това време, когато населението въ тоя край е въ това състояние, тамъ пакъ има публични продажби отъ държавнитъ бирници за неизплатени данѣци. А невъзможно е днесъ да бждатъ изплатени каквито и да било данѣци отъ тамошното население. Защото, когато нѣма хлѣбъ, данѣци не може да се изплащатъ. За да имате представа, г-да, какво е безпаричието на населението въ тоя край и въ какво психологическо положение е достигнало, ще ви кажа, че преди нѣколко дни стана убийство между двама близки за една смѣтка отъ 150 л. Днесъ 150 л. за Егри-Дере сж 150 хиляди лева.

Ето защо азъ моля г. замѣстника на г. министъръ-председателя да отговори на питането ми и, ако му сж известни тия факти, които азъ изнасямъ, то да каже, какви мѣрки възнамява да вземе почитаемото правителство, за да спаси отъ това бедствено положение населението въ Егри-Деренския край.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ излягахъ готовността да отговоря още днесъ на питането на г. Ачковъ, защото смѣтамъ, че питането му се отнася само до единъ въпросъ: какви мѣрки мисли да вземе правителството, за да може да облекчи тежкото положение на жителитъ отъ тия наши далечни покрайнини, мѣрки, които да гарантиратъ тѣхната прехрана, особено презъ зимата. Изказахъ тази готовност да отговоря още днесъ, защото на това питане сме отговорили по-рано, тъй като вече отъ нѣколко дни, отъ седмица, Министерскиятъ съветъ, въ съгласие съ Дирекцията на храноизносъ, взема мѣрки, за да може да подготви запаси отъ брашно за прехранване на населението презъ тази зима въ Петричко, Мъстанлийско и Кърджалийско.

Г. г. народни представители! Положението, което се рисува отъ г. Ачковъ, е действително много тѣжко. Сега, може личнитъ впечатления на г. Ачковъ да сж за нѣкои отъ дѣлни случаи.

Д. Нейковъ (с. д): Не е пресилено.

Министъръ Н. Мушановъ: Не смѣтамъ, че е тѣй трагично. Може двама братя да сж се убили за 150 л., но

имаме случай и, при най-голямо благосъстояние, при единъ синуръ, за 5 педи земя, да сѣ ставали братоубийства. Та да се обобщава отъ единъ единиченъ случай е пресилено.

Вториятъ въпросъ, който повдига г. Ачковъ, за тежкото положение, особено на производителитѣ на тютюни, и то на най-доброто качество, е вѣренъ. Вѣрно е, че у търговцитѣ отъ миналата реколта има надъ 1 милионъ килограма джебелъ, купенъ на много висока цена, ако не 200, поне 100 л. килограмътъ, а сега стойността му е 30—40 л. килограмътъ. Това спадане на ценитѣ ще засегне и търговцитѣ, които го иматъ складиранъ, както ще засегне и производителитѣ, които иматъ още непроданъ тютюнъ. То още повече ще се отрази и на новата реколта, която казватъ, че е изобилна и отъ добро качество. Така бедствието ще бѣде общо. Вие знаете, че цената на джебела и басмата, най-добритѣ наши тютюни, се твърде понижки.

Имаме, обаче, сведения, че Чехословашката режия, която бѣше отказала да купува повече тютюни, прави нови търгове и че може да се пласиратъ, въбсто 700.000 кгр. повече отъ 1 милионъ килограма. А и съ други мѣрки, които сѣ взематъ, ние мислимъ, че може да се пласира голѣма частъ отъ тютюна, който не е пласиранъ.

Следователно, специално за мѣрките, които ще трѣбва да се взематъ за този край, който е въ бедствено положение, азъ имамъ да ви заявя следното. Споредъ доклада на Дирекцията за закупуване на храни за износъ, направенъ предъ Министерския съветъ, трѣбва да се отпусне една сума отъ 30 милиона лева, за да се закупи или жито, или брашно, и да се образуватъ тамъ складове, за да може да се подготви за презъ зимата, когато положението на населението тамъ е особено отегчено главно по липса на съобщителни срѣдства. Знайно е, че най-скѣпъ хлѣбъ се яде въ тия покрайнини — казватъ, че се продава по 10 л. килограмътъ. Това положение не е отъ вчера; то трае отъ дълги години.

И, вземайки предъ видъ това, което изтъкна и г. запитвачтъ, че тамъ населението се храни предимно съ кукурузъ — а днесъ кукурузътъ, по единъ стопански парадоксъ, е по-скѣпъ отъ житото — . . .

Нѣкой отъ говориститѣ: Има външенъ пазаръ.

Министъръ Н. Мушановъ: . . . хемъ ще се направи така, че населението тамъ да яде жито, брашно, по-добра храна, хемъ ще бѣде по-евтино. Отъ друга страна се дири начинъ, по който това брашно да може да се раздаде на населението. И затуй за наредбата, която ще се прави, се обмисля дали раздаването да става чрезъ общинскитѣ управления, чрезъ кооперациитѣ, или чрезъ клоноветѣ на Земледѣлската банка. Обаче кой ще продава, кой ще купува и т. н. — и това трѣбва да се нареди.

Та мога да отговоря на г. Ачковъ: правителството взе мѣрки за това. Въпросътъ принципално е решенъ, остава само да се обмислятъ начинитѣ, по които ще може да се изпълни това нареждане на Министерския съветъ и азъ съмъ убеденъ, че презъ тази зима, а може би и презъ есенъта ще се нареди, щото населението тамъ да яде и хлѣбъ отъ жито и да го яде на много по-ниска цена, отколкото до днесъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Ачковъ, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Много съмъ доволенъ, че правителството е взело мѣрки, за да облекчи положението. Но едно различие има между разясненията, дадени отъ г. министра, и това, което азъ искахъ. И затова моля г. министра да си вземе бележка: на населението трѣбва да се даватъ храни на кредитъ, защото нѣма съ какво да си купи. Отъ складоветѣ, които ще се образуватъ, ще може да се купува съ пари, но населението тамъ нѣма възможностъ да купува днесъ съ пари. И затуй казахъ, че клоноветѣ на Земледѣлската банка трѣбва да даватъ брашно на кредитъ, като изплатятъ задълженията си въ продължение на 3—5 години.

Министъръ Н. Мушановъ: По поправката добавямъ следното: единъ е въпросътъ за складоветѣ, другъ — за изплащането. Защото, ако липсата на съобщения е главната причина, трѣбва да има къде да складира въ брашното. Това е първиятъ въпросъ, който трѣбва да се реши. Ние се отгесохме до военнитѣ, да видимъ дали иматъ тамъ складове. Като се достави брашното и складира въ складове, тогава ще се урежда въпросътъ за изплащането. Какъ ще стане изплащането, дали чрезъ Земледѣлската банка или чрезъ кооперациитѣ, или пъкъ чрезъ други институти, този въпросъ ще се уреди, следъ като се уреди

първиятъ въпросъ — за намирането на складове. Въпросътъ за изплащането е втори въпросъ. Азъ не влизамъ сега въ детайли.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Правителството ще намѣри начинъ да разреши технически този въпросъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Въпросътъ е за практическо приложение. Ако се намѣрятъ складове, въпросътъ за изплащането ще се уреди. Ще видимъ дали Земледѣлската банка ще дава разписки на нуждаещитѣ се да отидатъ и да взематъ брашно отъ склада, дали общинитѣ да уредятъ въпроса съ Земледѣлската банка — ще видимъ какъ ще се уреди този въпросъ, който е въпросъ на детайли, които сега не ми е възможно да излагамъ. Въ този пътъ сме и смѣтамъ, че когато принципално въпросътъ е разрешенъ, детайлитѣ ще се уредятъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Доволенъ съмъ отъ отговора Ви, г. министре.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Пристъпваме къмъ дневния редъ — докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.

Има думата докладчикътъ, народниятъ представителъ г. Христо Мирски, да докладва избора въ Бургазката избирателна околия.

Докладчикъ Х. Мирски (д): Г. г. народни представители! Бургазката избирателна околия се състои отъ: Бургазка градска, Бургазка селска, Карабунарска, Василиковска и Малкотърновска административни околии.

Въ изборитѣ за народни представители, произведени на 21 юний т. г., въ Бургазката избирателна околия сѣ гласували 26.560 избиратели. Полученитѣ гласове сѣ разпредѣлени така: коалицията Народенъ блокъ, състояща се отъ партиитѣ: Български народенъ земледѣлски съюзъ — „Врабча“, Демократическа партия, Български народенъ земледѣлски съюзъ — Стара-Загора, Националиберална партия и Радикална партия, е получила 13.191 гласа; коалицията: Демократически съговоръ и Националиберална партия — обединена — 6.756 гласа; Работническата партия — 5.787 гласа; Работническа социалдемократическа партия — 311 гласа; коалицията: Националиберална партия и Български народенъ земледѣлски съюзъ — „Врабча“ — 24 февруарий 1929 г., Плѣвенъ — 58 гласа; Националната за друга за политическо възбуждане — 411 гласа и Федерацията на работническитѣ социалдемократически организации и групи — 46 гласа.

Дѣлителътъ е 5.312. При този дѣлителъ, мандатитѣ се разпредѣлятъ между кандидатнитѣ листи: на коалицията Демократически съговоръ и Националиберална партия — обединена, която получава единъ мандатъ; на Народния блокъ, която получава три мандата, и на Работническата партия, която получава единъ мандатъ.

На основание чл. 121 отъ избирателния законъ, окръжниятъ съдъ съ определение провъзгласява за избрани за народни представители въ Бургазка избирателна околия: отъ листата на Демократическия съговоръ и Националибералната партия — обединена: Георги Александровъ Каназирски, а за допълнителни Стефанъ Димитровъ Ралевъ, Михаилъ М. Зелковъ, Петко Д. Цировъ, Дико Русевъ О. Махони, Георги Новаковъ и Пѣю Д. Галъвъ; отъ листата на Българския народенъ земледѣлски съюзъ — „Врабча“, Демократическата партия, Българския земледѣлски народенъ съюзъ — Стара-Загора, Националибералната партия и Радикалната партия — Георги Ганевъ, Петко Г. Чорбаджиевъ, Никола Стояновъ Стамболиевъ, а за допълнителни: Атанасъ Г. Кривошиевъ, Тодоръ Златановъ Кондевъ, Минко Георгиевъ Зафировъ и Диню Ив. Драгановъ; отъ листата на Работническата партия — Господинъ Желѣзовъ Лоловъ, а за допълнителни — Станчо Йовчевъ Пѣйчевъ, Христо Стойчевъ Каневъ и Исаия Дамяновъ Стояновъ.

По този изборъ сѣ подадени две контестації, които комисията по провѣрка на изборитѣ разгледа и намѣри за неоснователни.

Едната контестація е подадена направо до Народното събрание въ срока отъ Димитъръ Коларовъ, отъ гр. Бургазъ. Той се оплаква, че въ много изъ селата на Бургазката избирателна околия били констатирани сребърни бюлетени на Работническата партия, въ които редътъ на имената на кандидатитѣ не билъ споредъ утвърдената кандидатна листа. Ако това бѣше вѣрно, по силата на избирателния законъ такива бюлетени не можеха да бѣдатъ валидни. Обаче отъ провѣрката, която комисията направи, се констатира, че това оплакване не отговаря на истината,

защото въ нито единия от дневниците на изборните бюра не е констатирано това обстоятелство.

Димитър Коларов се оплаква още, че въ с. Лъдженкьой 22 бюлетини на Демократическия сговор били зачетени като недействителни само за това, че краищата им били цепнати. От провѣрката, която направихме, се оказа, че тѣзи 22 бюлетини действително не сѣ зачетени, но не затова, че краищата им били цепнати, но защото сѣ имали знаци и лозунги.

Тази контестація на Димитър Коларов комисията намира неоснователна.

Има друга една контестація, подадена от д-ръ Владимир Бурилковъ, прѣвъ кандидатъ въ листата на Националната задруга. Въ тая контестація има две оплаквания: за побоища и арести преди изборитѣ. Но тия оплаквания не сѣ подкрепени съ никакви доказателства. Говори се, че щѣли да бѣдат представени допълнителни доказателства, обаче такива до разглеждането на настоящия изборъ, съгласно избирателния законъ, не сѣ представени.

Поради туй комисията намира и тази контестація, като неподкрепена съ доказателства, за неоснователна и затова единодушно реши тия изборъ да бѣде утвърденъ и моли народното представителство да се съгласи да бѣде утвърденъ изборътъ въ Бургазка избирателна околия, като се смѣтатъ за провѣзгласени лицата, които поменяхъ по-горе.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които сѣ съгласни съ мнението на комисията, изборътъ въ Бургазката избирателна околия да бѣде утвърденъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ въ Харманлийската избирателна околия.

Има думата докладчикътъ г. Христо Манафовъ.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Въ Харманлийската избирателна околия въ избора, произведенъ на 21 юний т. г., сѣ гласували 27.163 души. Подадени сѣ били действителни бюлетини 26.542 и недействителни 621. Така подаденитѣ действителни бюлетини се разпредѣлятъ между състезаващитѣ се партии по следния начинъ: за Народния блокъ — 13.486, за Народната коалиция — 7.229, за Социалдемократическата партия — 738, за Лѣвия блокъ — 136, за Работническата партия — 4.952 и за лѣвицата при Българския земеделски народенъ съюзъ — 1 гласъ.

Споредъ така подаденитѣ гласове окръжниятъ сѣдъ, следъ направенитѣ изчисления, е провѣзгласилъ за избрани отъ Народния блокъ трима души, а именно: Георги Петровъ Панайотовъ, Атанасъ Ат. Циганчевъ и Боянъ Петровъ Ангеловъ, и отъ Народната коалиция двама души, а именно: Георги Тодоровъ Данаиловъ и Василь Д. Бъчваровъ. Всичкитѣ останали партии сѣ паднали подъ длѣителя, който е изчисленъ на 5.308 гласа.

Срещу този изборъ въ Харманлийската околия има подадени нѣколко контестації. На първо мѣсто подадени сѣ три контестації отъ Начо Деяновъ за селата Долно Черковице, Пчеларе и Южно-Сѣдиево. Въ тия три отдѣлни контестації Начо Деяновъ се оплаква за редица нарушения на избирателния законъ.

Относно селото Долно Черковице той се оплаква, че горскитѣ и полски стражари сѣ влияли върху избирателитѣ, като сѣ заявявали на турското население, че ще го изселатъ.

За селото Пчеларе — че не билъ допуснатъ застъпникътъ на Народния блокъ; билъ арестуванъ още рано сутринта и чакъ вечерта въ 5 и половина часа е билъ освободенъ; че изборътъ билъ произведенъ безъ тъмна стайка; че горскитѣ и общински стражари заплашвали въ общинското управление избирателитѣ; че имъ отнемали опозиционнитѣ бюлетини и имъ били давали такива на правителството и, най-после, че помощникъ-кметътъ Юзуфъ Азифовъ е гласувалъ за смѣтка на избирателя Кадиръ Садиевъ отъ с. Бѣла Каменица и когато вечерта Кадиръ Садиевъ се явилъ да гласува, помощникъ-кметътъ му е заявилъ да гласува на мѣстото на другъ, тъй като съ неговото име било гласувано.

Относно селото Южно-Сѣдиево контестаторътъ Начо Деяновъ се оплаква, че сѣщо така тамъ не е билъ допуснатъ застъпникътъ на Народния блокъ, че нѣмало тъмна стайка и че били бити и били взети бюлетинитѣ на нѣколко избиратели, че всички избиратели били събличани въ общинското управление, че тамъ имъ били давани правителствени бюлетини и т. н.

Г. г. народни представители! Когато провѣрявахме тѣзи контестації, не можа да се констатира въ изборнитѣ

книжа да е установенъ кой да е отъ фактитѣ, които се изнасятъ. Всички тѣзи факти, така, както се излагатъ, не намиратъ оправдание въ изборнитѣ книжа. Напротивъ, докато се прави оплакване, че въ с. Долно-Черковице нѣмало застъпникъ на Народния блокъ, констатира се, че е имало такъвъ, че той подписалъ протокола, безъ да прави каквато и да е бележка, и че никой избирателъ не се е оплаквалъ въ деня на избора за извършването на нарушения. Сѣщо и за с. Южно-Сѣдиево единъ отъ избранитѣ народни представители отъ Народния блокъ ни заяви, че срещналъ застъпника на Народния блокъ, който не билъ заелъ мѣстото си, защото счелъ, че изборътъ се произвежда правилно и нѣмало защо да седи тамъ. Може би да е имало нѣкакво странично влияние, за да не стои той въ изборното мѣсто, обаче нѣма данни въ това отношение. Сѣщо така нѣма данни за установяване и на оплакванията, изнесени въ контестацията по избора въ с. Пчеларе.

По всички тѣзи съображения, комисията по провѣрка на изборитѣ счете, какво тия контестації не трѣбва да бѣдатъ уважени, а трѣбва да бѣдатъ оставени безъ послѣствие.

На второ мѣсто, подадена е контестація отъ избиратели въ с. Обручище. Въ тази контестація, която е подписана и отъ първия кандидатъ на Работническата партия, се изнася, какво макаръ изборътъ презъ цѣлия изборенъ денъ да е миналъ мирно, тихо и редовно, вечерта, къмъ 10½ ч., когато се започнало отварянето на пликветѣ и броенето на бюлетинитѣ, извънъ изборното мѣсто настѣпила стрелба, при която единъ детективъ, който презъ изборния денъ билъ въ това село и постоянно влизалъ въ изборното мѣсто, извикалъ на всички да легнатъ по пода и нѣкои легнали. Въ контестацията се твърди, че вслѣствие на тази машинация, на тая стрелба, били подмѣнени бюлетини на опозицията съ такива на Народната коалиция, като се казва, че въ момента, въ който станала стрелбата, били вече отворени около 400 плика и останало да се отворятъ още около 200 и че отъ тѣзи 400 отворени плика били издадени 315 сребърни бюлетини.

Г. г. народни представители! За установяването на тѣзи факти е било произведено полицейско дознание и е било извършено следствие отъ сѣдебенъ следователъ. Нека още отъ самото начало ви кажа, че произведеното отъ сѣдебния следователъ следствие не е имало за послѣствие привлечането на когото и да било като обвиняемъ за това, че изборниятъ резултатъ билъ промѣненъ. По това следствие, което се намира къмъ изборната преписка, сѣ разпитани, между другитѣ, всички членове на бюрото, разпитани сѣ провѣрителитѣ, които били опредѣлени да бѣдатъ при бюрото, разпитанъ е секретарътъ на бюрото; независимо отъ това, разпитани сѣ и застъпникитѣ на Народния блокъ, на Трудовия блокъ и на Социалдемократическата партия, разпитанъ е кандидатътъ на Социалдемократическата партия, който, доколкото можахъ да схвана, билъ отъ сѣщото това село. Въ цѣлото следствие се намѣриха данни абсолютно противоречиви. И азъ вадя за себе си заключение, че въ таквъ единъ моментъ — на стрелба — въ който мнозина сѣ били уплашени, нѣкои сѣ видѣли по-голѣми работи отъ други; едни сѣ видѣли, други не сѣ видѣли. Въ края на краищата всѣки отъ всички разпитани лица дава различна картина за онова, което се е случило въ момента на стрелбата. И докато, г. г. народни представители, въ контестацията се твърди, че сѣ били отворени вече около 400 плика и въ тия 400 плика 315 бюлетини сѣ били за Работническата партия — макаръ още да не се е пристѣпило, както се твърди въ самата контестація, къмъ преброяване на бюлетинитѣ — нито застъпникътъ на Трудовия блокъ, респективно на листата, за която се твърди, че е имала толкова гласове, нито който и да билъ отъ застъпникитѣ на опозиционнитѣ партии, които сѣ били разпитани, не твърдятъ това нѣщо. Напротивъ, всички твърдятъ, че въ момента, когато е станала стрелбата, пликветѣ сѣ били само отворени, отброени и раздѣлени на масата по 100 — на шест мѣста по сто и на едно мѣсто 47. Понеже нѣкои отъ разпитанитѣ свидетели твърдятъ, че въ този моментъ детективътъ билъ изнесълъ навнѣ пликветѣ и на тѣхно мѣсто били оставени други пликветѣ, застъпникътъ на Социалдемократическата партия отрича да е видѣлъ каквото и да е подмѣняване на пликветѣ. Така щото следствието, г. г. народни представители, не е установило каквото и да било данни, че действително има подмѣняване на бюлетини, или на пликветѣ.

Комисията по провѣрка на изборитѣ, поради това, че и следствието, което е било извършено, не е установило фактитѣ, изнесени въ контестацията, счита, че последната трѣбва да бѣде оставена безъ уважение и да не се

счита, че изборът е опорочен със изнесените в нея факти.

И, най-после, г. г. народни представители, остава една контестация, подадена от свилеградските избиратели Иванъ Димитровъ и Атанасъ х. Колевъ, които се оплакват, че сж извършени нарушения въ деня на избора въ следните четири села отъ Свилеградска околия: с. Лефка, с. Фикелъ, с. Момково и с. Куртуленъ. Оплакванията за избора въ с. Лефка, както и въ останалите села, се заключаватъ главно въ това, че органите на общините, на властта, сж влияли върху населението, като въ общинското управление избирателите сж били обскирвани, били имъ сж отнемани опозиционните бюлетини и имъ сж били давани такива на тогава управляващата коалиция.

Г. г. народни представители! Комисията по провѣрка на изборите, като имаше предъ видъ тия оплаквания и резултатите, които сж получени въ изборите въ съответните села, а именно, че въ с. Лефка Народниятъ блокъ е получилъ 215 гласа срещу 97 гласа на Народната коалиция, 173 на Работническата партия и 13 на Лѣвия блокъ, счете, че за влияние върху избирателя, което решително да измѣни волята му, не може и дума да става. Едно нѣщо има, г. г. народни представители, което може да се отбележи, като едно престараване на изборното бюро — то е, че е обявилъ 63 бюлетини за недействителни, отъ които 51 на Народния блокъ, една оранжева и 11 на Работническата партия. Тукъ бюрото се е престарало малко повече.

Сжщото се отнася, г. г. народни представители, и за оплакванията за избора въ с. Фикелъ. Нѣма направени оплаквания до изборното бюро или въобще кждето и да било, че сж били извършени нѣкакви нарушения.

За с. Момково такива оплаквания, г. г. народни представители, има въ деня на избора. Кѣмъ изборните книжа сж приложени три заявления отъ нѣколко избиратели на с. Момково и отъ застъпника на Народния блокъ. Оплакванията, които се правятъ за избора въ това село, сж за следното. Председателятъ на бюрото, когато гласувалъ нѣкой опозиционеръ или съмнителенъ избирателъ, ималъ възможностъ, поради това, че на неговата маса имало пликосе съ турната вътрѣ бюлетина, да подмѣнява сѣ тѣхъ ония пликосе, които се даватъ отъ избирателите. Когато застъпникътъ на Народния блокъ поискалъ да остане до края на производството на избора и да застане задъ гърба на председателя, за да наблюдава да не би да става подобна машинация, председателятъ на бюрото и застъпникътъ се спрѣкали, вследствие на което се наложило да се преустанови временно изборътъ, следъ което той продължилъ мирно и тихо. Въ заявленията, които сж подадени до бюрото, се изказва съмнение, че подобно смѣняване на пликосе може да е станало, но не се говори нито за единъ случай, кждето да е констатирано действително едно подобно подмѣняване на подадените отъ избирателите пликосе съ бюлетини.

Има подадено заявление отъ нѣкои избиратели въ селото, съ което се оплакватъ, че кметътъ въ деня на избора раздавалъ въ общинското управление избирателните книжки, като по тоя начинъ се е мжчилъ да влияе на избирателите, едновременно съ книжките давалъ имъ и бюлетини на тогава управляващата коалиция.

Тия сж оплакванията за с. Момково.

Идвамъ най-после на оплакванията за избора въ с. Куртуленъ. Контестаторите се оплакватъ, че секретаръ-бирникътъ въ с. Куртуленъ сутринта, преди започване на избора, се провъзгласилъ за председател на изборното бюро, вмѣсто назначения отъ сжда председател. Това е единственото оплакване по тоя изборъ.

Комисията по провѣрка на изборите, обаче, като имаше предъ видъ резултатите отъ изборите въ тия села, и при липсата на каквито и да било други данни, е на мнение, че не може да се счете, че действително въ тия села, за изборите въ които е подадена контестация отъ Иванъ Димитровъ и Атанасъ х. Колевъ, е имало нѣкакво масово влияние върху волята на избирателите; което да опорочва избора и съ което да се нарушава избирателниятъ законъ, и че всичките контестации, подадени по харманлийския изборъ, ще трѣбва да останатъ безъ послѣствие и изборътъ да бжде утвърденъ.

Г. г. народни представители! Ако би се касиралъ изборътъ въ нѣкое отъ тия села, очевидно резултатътъ би могълъ да се измѣни, затова защото около 300—350 гласа не достигатъ на Работническата партия, за да получи мандатъ.

П. Стоевъ (раб): Тамъ ви е страхъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Моля, моля!

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): Моля, моля, г. Стоевъ! Нали виждате . . .

П. Стоевъ (раб): Затуй предлагате да се гласува.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): Какво предлагамъ азъ, сега ще чуете. Ще кажете и вие, какво предлагате. Азъ ви обяснявамъ, че ако би се касиралъ изборътъ, Работническата партия, въ случай, че би получила въ новия изборъ още 350 гласа, може да достигне длителя. Следователно, ако Народното събрание би взело решение да се касира изборътъ, вие ще имате възможностъ да докарате още единъ народенъ представителъ. Ще изгубите единъ мандатъ отъ централната листа, а ще го спечелите отъ околията.

А. Циганчевъ (з): А може и да загубятъ.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): Но обърнете внимание, че би могло да се получи такъвъ резултатъ само при едно касиране. Обаче, поради неустановеността на оплакванията въ контестациите, комисията по провѣрка на изборите реши тоя изборъ да бжде утвърденъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Коста Лулчевъ.

К. Лулчевъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ комисията по провѣрка на изборите, при разглеждане на избора въ Харманлийската околия, следъ като изслушахме единъ обстоятелъ, много подробенъ докладъ отъ страна на докладчика за това, което е станало преди избора и въ деня на избора, азъ, като членъ на комисията, направихъ тамъ едно предложение: фактите, изнесени въ нѣколкото контестации, подадени по тоя изборъ, да бждатъ анкетирани; да се назначи, следователно, една анкета, която да анкетира тия факти, за да видимъ доколко това, което се говори въ контестациите, е вѣрно, доколко има неистини въ тия контестации — ако такива има въ тѣхъ — и следъ такава една обстойна провѣрка на тия факти комисията да се произнесе и направи своя докладъ въ Народното събрание. Това мое предложение не бѣ прието отъ комисията и тя реши изборътъ да се докладва на Народното събрание.

Вземамъ думата, когато се докладва тукъ тоя изборъ, да подновя предложението си за анкета по него. Защо? Когато комисията или Народното събрание ще има да решава утвърждаването или не на единъ изборъ, членовете на комисията и народните представители въ Народното събрание трѣбва да бждатъ убедени въ това, което тѣ ще гласуватъ. Ако азъ ще гласувамъ за касирането на единъ изборъ, трѣбва да бжда убеденъ, че тоя изборъ е опороченъ; ако азъ ще гласувамъ за утвърждаването на изборъ, трѣбва да бжда убеденъ, че тоя изборъ е произведенъ правилно и законно и следователно, трѣбва да бжде утвърденъ. За насъ е необходимо при разглеждането на изборите да установимъ истината, и когато истината се установи, да можемъ спокойно да дадемъ гласа си за едно или друго предложение.

Азъ не сподѣлямъ мнението, което г. министърътъ на вътрешните работи въ едно отъ миналите заседания тукъ изказа, че когато опозицията е спечелила избора, нѣма какво много да търсимъ, а при наличността на самия фактъ, че опозицията е спечелила избора, той трѣбва да бжде утвърденъ. Г. г. народни представители! За насъ, които ще решаваме утвърждаването или касирането на единъ изборъ, не трѣбва да служи за аргументъ обстоятелството, въ чия полза е резултатътъ отъ избора, въ чия полза или чия вреда ще бжде допълнителниятъ изборъ, ако такъвъ би станалъ. Отъ такова едно разбиране трѣбва да се пазимъ, ако искаме правилно да процедираме, спокойно да действуваме и законно да решаваме въпросите.

Нѣкой отъ мнозинството: Когато има престѣпници и народътъ не ги е слушалъ, и тогава ли трѣбва да касираме избора?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

К. Лулчевъ (с. д): Ние считаме, че, безъ огледъ на това, въ чия полза сж повлияли, да кажемъ, насилията по единъ изборъ, тия насилия трѣбва да бждатъ установени. Азъ съмъ съгласенъ, че при липса на насилия, или на фалшификация, или на злоупотребление въ единъ изборъ, една или друга опозиционна листа би взела повече гласове; това — да. Но отъ тукъ да извадя единъ аргументъ, за да покрия прѣтѣпленията, нарушенията, фалшификациите по единъ изборъ — амо защото опозицията е спечелила

— това не бива да се допуска. Народното събрание, както и комисията, трябва да имат критерий, от който да изхождат, когато ще решават и когато ще се произнасят по изборитъ. Не е позволено по един изборъ, за един нарушение да се иска анкета или касиране, а по друг изборъ пакъ за такива нарушения да не се иска нито едно, нито друго. Или ще анкетираме, ще търсим истината, и ще я търсимъ въ всички избори, при всички случаи на нарушения и беззакония, или — обратното.

Г. г. народни представители! Азъ направихъ въ комисията предложение за анкета, защото считахъ, че има достатъчно много факти, изнесени въ констатациитъ по този изборъ, които заслужаватъ нашето внимание. Азъ направихъ това предложение въ комисията, следъ като тя бѣше решила да анкетира другъ единъ изборъ, който вчера бѣше докладванъ тукъ и по който изборъ Народното събрание прие решението на комисията да бѣде анкетиранъ. И азъ, народенъ представителъ, членъ въ комисията по проверка на изборитъ се запитахъ: ако за единъ изборъ, по който ние имаме данни — недокзани още — че сѫ станали нарушения, ние решаваме да се направи анкета, на кое основание и сѫ какво право комисията отхвърля искането да се произведе анкета по единъ другъ изборъ, по който сѫщо има изнесени данни за нарушения и беззакония? Последователенъ на това разбиране, азъ искахъ и по избора въ Харманлийската избирателна околия комисията да приеме, да се направи анкета.

Какво е станало въ харманлийския изборъ, вие чухте отъ доклада на докладчика. За нѣкои села, които се споменаватъ въ констатациитъ, има посочени нарушения. За нѣкои села е посочено, че сѫ фалшифицирани бюлетинитъ, действителни бюлетини сѫ превърнати въ недействителни. По какъвъ начинъ — това може да се види тукъ, или при едно разследване. Докладчикътъ се задолжи да каже: „Е, да, има подобно нѣщо, но бюрото се е престарало“.

Нѣкой отъ демократитъ: Това не влияе на избора.

К. Лулчевъ (с. д.): Това не влияе на избора, на мене влияе.

Нѣкои отъ земледѣлцитъ: Когато нѣма влияние върху резултата, какъвъ смисълъ има да се прави анкета?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Лулчевъ (с. д.): За едно село, обаче, за избора въ което има подадена специална констатация, се установява, че въ деня на избора, при разпечатване на кутиитъ и при преброяването на пликоветъ е станала суматоха. Възпроизведена е суматохата: отъ единъ изборното помѣщение се даватъ изстрели и въ този моментъ, по думитъ на докладчика, въ помѣщението влиза единъ детективъ и дава заповѣдъ: „Легни на земята!“. И отъ показанията, които се изнесоха тукъ отъ г. докладчика, се вижда, че нѣкои отъ тия, които сѫ били тамъ, сѫ легнали на земята, за да се спасятъ отъ изстрелитъ, а други сѫ напустили изборното мѣсто, излѣзли сѫ. Излѣзли сѫ застъпнициитъ, излѣзли сѫ и кандидатитъ. Останали сѫ въ изборното мѣсто членоветъ на изборното бюро и преброителитъ, повикани да присѣдствуватъ при преброяването.

Г. г. народни представители! Ние сме участвували въ много избори — азъ съмъ отъ тия, които не прѣвъ пѣтъ участвуватъ въ избори — и можемъ да знаемъ какво значение има този моментъ за избора, когато се преброяватъ гласоветъ и когато се дава командата „Легни!“. Следъ тая команда и следъ изпълнението на тая команда по единъ или другъ начинъ, става манипулацията въ избора и се решава резултатътъ отъ избора. И нѣма нужда да бѣда азъ убеждаванъ, че въ този моментъ е станала фалшификацията на избора. Който е правилъ избори и който е участвувалъ въ избори, знае какъ се процедира въ такива случаи: . . .

Н. Кемилевъ (д. сг.): Ти си старъ майсторъ!

К. Лулчевъ (с. д.): . . . или лампата ще се угаси, или суматоха ще се внесе, или изстрели ще се дадатъ. Нѣщо трябва да стане, за да се отвлѣче вниманието на бюрото и на тия, които сѫ около него, отъ тѣхната непосредствена работа, едни да избѣгатъ, други, както е въ случая, да легнатъ на земята, за да се запазятъ, за да се закриятъ, за да може въ този моментъ той, който произвежда избора и който решава избора, да върши каквото си ще. Има ли нужда отъ доказателства, че именно въ този мо-

ментъ е станала фалшификацията? Не, нѣма нужда. За мене е ясно, че ако има фалшификация, тая фалшификация е станала именно въ този моментъ.

Но, възражава г. докладчикътъ: има, казва, съдебно следствие. При съдебното следствие сѫ разпитани кандидатитъ, застъпнициитъ, членоветъ на бюрото и преброителитъ. Кандидатитъ и застъпнициитъ сѫ напуснали изборното мѣсто при командата „Легни!“ и, следователно, не сѫ могли да знаятъ какво става, щомъ сѫ излѣзли отъ изборното помѣщение въ този моментъ, и не могатъ да дадатъ показания какво е станало тамъ. Отъ кого чакате показания за това? — Отъ членоветъ на бюрото. Кои сѫ членове на бюрото? Обърнете внимание на това: бюрото не е въ оня съставъ, който е посочилъ мировиятъ съдия — бюрото е смѣнено. Ясна ли ви е картината? Нѣма нужда повече да аргументирамъ. Ако бюрото е друго, ако то е такова, каквото е потребно, за да стане тая манипулация — а то е такова — нѣма нужда отъ повече аргументи. И азъ считамъ, че макаръ и да има съдебно следствие, такова каквото е, Народното събрание, за установяване на истината, трябва да назначи парламентарна анкета по този изборъ.

Дайте да видимъ какво е станало по този изборъ! Дайте една парламентарна анкета, която да установи истината. Нека тая парламентарна анкета дойде и ни каже: „Всичко, изнесено по тия констатации, не е истина“, и ние съ спокойна съвестъ ще вдигнемъ ръка за утвърждаване на избора. Но дайте да проучимъ избора. Ако парламентарната анкета даде друго заключение, тогава всѣки за себе си ще решава въпроса и ще гласува така, какъ той разбира.

Считамъ, прочее, за свой дългъ да изнеса предъ народното представителство предложението за анкета, което направихъ въ парламентарната комисия, и да настоя, народното представителство да се съгласи да се уреди една парламентарна анкета за установяване истината по този изборъ.

Нека бждемъ еднакви въ отношенията си къмъ всички избори и къмъ всички нарушения. Нека едновременно търсимъ истината по всички избори, по които имаме сведения, че е имало нарушения, за да можемъ да кажемъ, че спокойно сме изпълнили едно отъ най-важнитъ си задължения при конституирането състава на Народното събрание. Азъ токозъ повече настоявамъ за една парламентарна анкета, защото селото Обручище, въ което сѫ били приложени тѣзи манипулации въ деня на избора, е едно село, което въ продължение на години е било изтезавано и тормозено отъ властта. Общинската властъ тамъ въ продължение на години е била измѣчвана отъ управляващитъ. И кметове, и съветници тамъ сѫ разкарвани, за да може селото да бѣде обрнато въ неговото политическо съзнание.

Г. г. народни представители! Това, което накратко ви изложихъ, безъ да се аргументирамъ, безъ да се простирамъ върху всички оня факти, които се излагатъ въ констатациитъ и които сѫ достигнали до насъ вънъ отъ тѣзи констатации, е достатъчно, за да повтори предложението си за анкета. Азъ моля Народното събрание да се съгласи да назначи една парламентарна анкета за установяване на истината по избора въ Харманлийска околия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Трайко Христовъ.

Т. Христовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По миналитъ до сега избори за утвърждаване се отговаряше отъ страна на правителството, отъ управляващитъ, че нѣмало факти, нѣмало оплаквания, за да има поводъ да се касира известенъ изборъ. Специално за харманлийския изборъ се изнесоха маса факти, маса оплаквания и констатации отъ страна на самитъ избиратели, че този изборъ е миналъ при нечуванъ тероръ. И азъ се чудя, какъ докладчикътъ има този тепегъозлукъ, това безсрамие . . .

Отъ мнозинството: А-а-а! (Тропане по банкитъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Какъ можете така да оскърбавате!

А. Кантарджиевъ (д.): Докладчикътъ докладва решението на комисията. Цѣлата комисия е решила така.

В. Кушевъ (нац. л.): (Къмъ Т. Христовъ) Отъ тебе погълъмъ тепегъозъ има ли?

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Христовъ! Правя Ви бележка.

Т. Христовъ (раб): Това явно говори, че въпрѣки терора, който се е упражнявалъ върху населението, иска се да се замаже положението, при което се е произвелъ изборътъ въ Харманлийската избирателна околия. Изборътъ тамъ се е произвелъ при единъ нечуванъ тероръ. Тамъ се употребиха всичкитъ срѣдства на насилието и фалшификацията. Така напр., въ с. Любимецъ, когато нашитъ другари, отъ името на Работническата партия, сж отивали да занесатъ хартия, за да напечататъ бюлетини, биватъ настигнати отъ една шайка сговористки полицаи, които взематъ хартията и съ същата хартия сж отпечатали фалшиви бюлетини, като сж размѣнили мѣстата на кандидатитъ, поставятъ ги не тъй, както бѣха подредени отъ самата партия.

В. Кушевъ (нац. л): Тѣ сж си вземали Ляпчевата хартия!

Т. Христовъ (раб): Въ с. Обручище, за което става дума и въ контестацията, когато сж се преброявали бюлетинитъ, отъ единъ полицаи се дава вистрелъ. Този полицаи отъ Хасковската полицейска инспекция е живъ свидетел и разправя, че той е далъ паролата, за да настѣпи шайката въ бюрото и да смѣни бюлетинитъ отъ урната. Това е единъ фактъ неоспоримъ.

Сжщо така упражняванъ е изборенъ тероръ въ Харманлийската околия и въ периода на изборната агитация. Въ с. Нова-махала агитаторитъ на Трудовия блокъ, когато сж отивали да правятъ пунктови събрания, биватъ разгонени, бити и докарани въ Хасково. Тамъ имъ бива наложенъ надзоръ отъ страна на полицията — да се разписватъ два пѣти на день — за да не могатъ да отиватъ да правятъ събрания въ селата.

Въ с. Обручище е битъ нашиятъ другаръ Тачо Даскаловъ, който е дошълъ да устрои пунктово събрание. Събранието е било разгонено, и той е билъ битъ. При туй положение се произведе изборътъ въ Харманлийската избирателна околия. Това сж само една частъ отъ фактитъ, които азъ зная. А тукъ нѣщо повече се изнесе въ оплакванията. Явно е, че изборътъ въ Харманлийската околия не е произведенъ свободно, а е произведенъ при единъ режимъ на усиленъ, кървавъ тероръ отъ страна на фашистката диктатура.

Ето защо, отъ името на парламентарната група на Работническата партия, азъ искамъ не анкета на избора въ Харманлийската околия, а касирането на този изборъ, защото отъ всички оплаквания се констатира, че този изборъ не търпи никаква анкета, а трѣбва направо да бѣде касиранъ.

И. Симеоновъ (д): За цѣлата околия ли?

Т. Христовъ (раб): Да, за цѣлата околия.

И. Симеоновъ (д): За 4 села говорите, а искате касирането на изборитъ въ цѣлата околия. Дайте факти за всички села.

Т. Христовъ (раб): При сжщия тероръ се произведоха изборитъ и въ Хасковската околия. Тамъ сжщо така нашитъ агитатори бѣха бити по селата. Напр., азъ съ още единъ другаръ въ с. Старо-село бѣхме жестоко бити отъ сговористкитъ управници. Въ деня на изборитъ, като кандидати за народни представители, отидохме въ с. Горски-изборъ, за да проверимъ реда, обаче бѣхме — азъ и още четири души другари — арестувани отъ полицаитъ и бити най-жестоко.

Управляващитъ днесъ констатира само, че е имало тероръ, обаче тѣ въ никой случай не искатъ да се съгласятъ изборитъ да бѣдатъ касирани. Това поведение държатъ и земледѣлцитъ, които днесъ сж най-големиятъ стълбъ на фашистката диктатура.

Отъ земледѣлцитъ: Е-е-ей!

А. Буковъ (з): Не си си научилъ урока хубаво. Повече репетиции трѣбваше да правишъ, преди да излизашъ да приказвашъ тукъ. А онзи (Сочи Г. Костовъ), който вчера бѣше съ вързана глава, като си свали превръзката, нищо му нѣма.

Т. Христовъ (раб): Азъ поддържамъ изборътъ въ Харманлийската околия да бѣде касиранъ.

Използвамъ случая да протестирамъ отъ името на хасковскитъ работници. Преди два дена лютневитъ работници тамъ сж обявили стачка поради намаление на

надницитъ, обаче сж арестувани и бити. Протестирамъ противъ това насилие и искамъ свобода на стачкитъ въ Хасковско и въ цѣлата страна.

Председателстващ Н. Шоповъ: Говорете по предмета.

Т. Христовъ (раб): Искамъ касирането на избора въ Харманлийската околия. (Рѣжкоплѣскания отъ работниците)

А. Буковъ (з): Я нека дойде онзи, който вчера бѣше съ превръзка и сега я е свалилъ, да го видимъ. (Г. Костовъ идва и сѣда при А. Буковъ)

Министъръ Н. Мушановъ: Изглежда, че раната е била много лека.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Антонъ Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отъ това, което докладчикътъ докладва тукъ, и отъ онова, което вчера имаме случай да чуемъ отъ него въ комисията, личи, че и въ Харманлийската околия изборътъ е произведенъ подъ знака на ония желания и стремежи, които миналиятъ режимъ имаше — да задържи властта за себе си. При харманлийския изборъ сж провеждани редица тактики, нека ги наречемъ, които не сж били редни, и които не сж въ съгласие съ разбиранията за минимална свобода при произвеждането на избори за народни представители. И тамъ сж употребени всички ония хитрости, всички ония — позволете ми изрази — низости, които нашата изборджийска система досега е измислила за провеждане въ време на избори.

Чухте контестацитъ. Азъ вчера въ комисията, като неинъ членъ, имамъ случай да ги чуя съ по-големи подробности. Чухте какво е станало презъ изборния день, за да може да се добие този резултатъ, на който днесъ сме свидетели. Въпрѣки това, обаче, комисията вчера реши, че изборътъ ще трѣбва да се смѣтне като редовно произведенъ и да бѣде утвърденъ.

Въ реда на тѣзи мисли, безъ да желая да вземамъ позата на защитникъ, на адвокатъ на министра на вътрешнитъ работи, азъ съмъ длъженъ да опровергая отъ тукъ онова, което говори г. Лулчевъ. Г. министърътъ на вътрешнитъ работи не е казвалъ, че тамъ, където опозицията е спечелила изборитъ, тѣ нѣма да бѣдатъ касирани. Г. министърътъ каза друго. И г. Лулчевъ, който е по-старъ адвокатъ отъ менъ и по-старъ парламентаристъ, трѣбваше да разбере думитъ на г. Мушановъ такива, каквито сж. Г. министърътъ каза: „Ако насилията, отъ каквото и естество да сж, не сж измѣнили резултата, и ако едно ново произвеждане на изборъ нѣма да измѣни този резултатъ, коя здрава логика, кой здравъ разумъ би ви позволилъ да касирате единъ изборъ?“ Това бѣше тезата на г. министра на вътрешнитъ работи, а не тая, г. Лулчевъ, която на васъ се харесва и която искате да турите въ неговитъ уста — че тамъ, гдето опозицията била спечелила, нѣмало защо да се касира изборътъ, защото ние, които бѣхме опозиция, сега сме добре. Такава теза нито г. министърътъ на вътрешнитъ работи, нито азъ, който бѣхъ докладчикъ по единъ изборъ, не сме поддържали.

Но, г. г. народни представители, г. Лулчевъ пледира за парламентарна анкета. Така, както той пледира своята теза, тя може да убеди тѣзи, които не сж запознати съ подробноститъ по това изборно дѣло. Той казва, че въ с. Обручище, вечерта, къмъ 6 часа, вънъ отъ изборното мѣсто, бомба ли се хвърлило, прозорецъ ли се счупилъ, нѣкой ли стрелялъ и нѣкой подалъ команда „легни“, при което станало шашарма, при която 315 сребърни бюлетини липсвали. Това твърди контестаторътъ кандидатъ на Работническата партия, подъ чийто подписъ следватъ подписитъ на още 3—4 избиратели отъ селото. Това е обвинението, което се хвърля върху изборното бюро, което е произвело избора. Ще трѣбва, следователно, или ние, или другъ оторизиранъ отъ закона органъ да потърси и да намѣри материалната истина въ случая и да въздаде всѣкому нуждното.

Какво е фактическото положение на нѣщата по настоящето дѣло. По тази контестація се върши полицейско дознание.

П. Стоевъ (раб): Отъ сжщитъ, които стреляха!

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Стоевъ, предупреждавамъ Ви да не прекъсвате.

А. Кантарджиев (д): Вие, г. Стоевъ, бързате като пале предъ майка си. Следъ полицейското дознание се върши съдебно следствие. Ама ще кажете: отъ буржоазенъ съдебенъ следователъ!

П. Стоевъ (раб): Че не е лъжа.

А. Кантарджиев (д): Така или иначе днесъ той е оторизираниятъ отъ закона органъ, който може да върши такива следствия и да ги привършва. Този съдебенъ следователъ върши своето следствие. Вашитъ бабаити нѣматъ куражъ, нѣматъ доблестъ да се явятъ предъ следователя и да поематъ отговорностъ, защото едно е да подадешъ контестация по силата на избирателния законъ, друго е да поемешъ отговорностъ за едно невѣрно показание предъ единъ съдебенъ следователъ. Предъ следователя вие (къмъ П. Стоевъ) — не Вие, вашитъ приятели, които сѣ подали контестацията — се отричате отъ това, което сте посочили въ контестацията, защото ще трѣбва да се поеме отговорностъ. А тамъ, където трѣбва да се поеме отговорностъ, васъ ви нѣма.

П. Стоевъ (раб): Не е вѣрно.

А. Кантарджиев (д): При това следствие съдебниятъ следователъ констатира въ своитъ протоколи, че онова, което е изнесено въ контестацията, не е установено.

А. Бояджиев (раб): А бе то не е установено, че сѣ избити и 20 души хора!

А. Кантарджиев (д): Въ това безпристрастие на съдебния органъ, нареченъ съдебенъ следователъ, никой нѣма право да се съмнява,...

А. Бояджиев (раб): Лъжа е.

А. Кантарджиев (д): ... освенъ Вие, г. Бояджиевъ, и Вашитъ приятели, за които, щомъ като този следователъ е буржоазенъ следователъ, всичко е лъжа!

Нѣкой отъ работниците: Има случаи съ парабелъ да се води следствие.

А. Кантарджиев (д): Извинявамъ се, г. г. народни представители, че трѣбва да отворя една скоба и да попитамъ, кой български следователъ е водилъ следствие съ изваденъ парабелъ?

Нѣкой отъ работниците: Въ Обществаната безопасностъ.

А. Кантарджиев (д): Вие сте безчестници, които не държите смѣтка за думитъ си. За честта на българското правосъдие азъ ви моля да кажете, коя следствена камера, кой съдебенъ следователъ въ България сѣ pistolетъ е водилъ следствие.

А. Бояджиев (раб): Ще ви кажемъ.

К. Кършовски (раб): Въ Плевенската обществена безопасностъ убийцитъ и садиститъ наредъ влизаха, когато се водѣше следствие, и заплашваха арестантитъ, че ако говорятъ, ще бждатъ върнати наново въ обществената безопасностъ.

А. Кантарджиев (д): Вие приказвате само приказки. Вие сте научени съ клишета да приказвате — издрусате едно клише и после се чудите какъ да го прескочите. (Възражения отъ работниците. Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Г. Кантарджиевъ! Извинете, че ви прекъсвамъ. (Къмъ работниците) Принуденъ съмъ, г-да, да ви прочета чл. 69 отъ правилника: (Чете) „Прекъсване на оратора, лични нападения противъ когото и да било и манифестации, които нарушаватъ реда на заседанието, сѣ забранени“.

Отъ работниците: Запитва ни.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Моля ви се, ще изпълнявате правилника, щомъ сте дошли тукъ да законодателствувате. (Възражения отъ работниците) Нѣмате думата!

Нѣкой отъ работниците: Предизвиква.

А. Кантарджиев (д): Азъ бихъ си позволилъ нескромността, на господина, който скача, отъ лѣвия флангъ, да му прочета една малка лекция по парламентаренъ редъ.

Отъ работниците: Още единъ учителъ!

А. Кантарджиев (д): Тукъ има министъръ на правосъдието, на вътрешнитъ работи и министъръ на войната. За терора и насилията, които сѣ вършени, вие може тѣхъ да попитате: известно ли имъ е, че еди кой си съдебенъ следователъ въ еди кой си градъ е водилъ следствие съ оръжие въ ръка? Направете това питане, но поемете отговорността.

Връщамъ се сега, г. г. народни представители, на първоначалната си мисълъ. Когато е трѣбвало да се поеме отговорностъ предъ съдебния следователъ, тамъ господата казватъ: „Не чухъ, не видѣхъ, не бѣхъ, не знамъ!“ Това съдебниятъ следователъ го казва и никому нѣма да стане нито по-топло, нито по-студено, ако вие станете 32 парчета, а ние се намалимъ съ едно.

Пита се, следователно: при това фактическо положение на нѣщата, така изнесени въ тия червени корици (Сочи изборното дѣло), какъвъ смисълъ и какъвъ резонъ може да има една парламентарна анкета? Азъ и вчера имахъ случая въ комисията да изкажа следната мисълъ: парламентарната анкета е едно срдство, съ което Парламентътъ си служи въ особено важни случаи; парламентарната анкета е единъ институтъ отъ естеството на тия, които могатъ да повишатъ или понижатъ престижа на Парламента. Ако ние по всѣки поводъ, щѣло-нешѣло, почнемъ да си служимъ съ парламентарни анкети, не знамъ, до къде бихме стигнали. Това казвамъ общо, що се отнася до въпроса за този институтъ, нареченъ парламентарна анкета. Но въ случая, при наличността на една съдебна анкета, при наличността на едно съдебно следствие, което по единъ категориченъ начинъ казва въ своитъ съдебни книжа, че по онова, което г. контестаторътъ изнася за село Х., въ което се дала командата „легни“, нищо не е установено, питамъ ви азъ: какъвъ смисълъ има да правимъ анкета? Да, г. Лулчевъ, вашата съвѣсть на правникъ,...

Обаждатъ се: Не е правникъ.

А. Кантарджиев (д): Извинете, азъ мисля, че е правникъ. — ... вашата съвѣсть на общественикъ, при наличността на единъ съдебенъ протоколъ, при наличността на едно съдебно следствие, ще бжде смутена, ако вие вдигнете ръка да не утвърдите този изборъ. Недейте смѣта, че азъ отъ тази трибуна съмъ се явилъ да защитавамъ начина, системата, по която сѣ произведени изборитъ въ Харманлийска околия. Азъ искамъ, съ своитъ слаби сили, само да предваря Парламента, Народното сбрание отъ единъ пътъ, въ който то може да влѣзе и по който, като тръгне, не знамъ къде може да спре. Не може да се идентифициратъ отдѣлнитъ случаи; не може да се идентифицира днешниятъ случай за Харманлийския изборъ съ случая, какъвто бѣше вчера — съ избора въ Попово, и какъвто случай може да се представи утре, при другъ изборъ. Всѣки изборъ има своята специфичностъ, всѣка околия има своитъ особени условия, при които се е родило било отъ насъ (Сочи мнозинството), било отъ тѣхъ. (Сочи опозицията) И съ огледъ на тия условия ще следва да се действува. Не може и не бива всички положения да се унифициратъ.

Ето защо азъ смѣтамъ за много правилно решението на комисията — какъвто бѣше случаятъ и вчера — че въпрѣки подаденитъ по настоящия изборъ контестации, при наличността на това съдебно следствие, изборътъ да се смѣта, че е редовно произведенъ, като не се предприема никаква парламентарна анкета.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Боянъ Петровъ.

Б. Петровъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нѣмаше да вземамъ думата по избора, произведенъ въ Харманлийската избирателна околия, ако самъ не изхождахъ отъ същата околия. Вследствие на всичко онова, което чухъ да се говори по този изборъ, смѣтамъ за свой дългъ да дамъ нѣкои обяснения, които биха послужили на народното представителство, за да може да си направи правилно заключение.

За тая целъ азъ ще раздѣля подаденитъ контестации на три групи. Въ първата група ще вмъкна контестациитъ, подадени за изборитъ въ селата отъ Свишеградската административна околия; въ втората група ще вмъкна конте-

стаиитѣ, подадени за изборитѣ въ селата Долно-Черковище, Пчеларе и Южно-Садиево; въ третата група ще вмѣкна единствената контестация, подадена специално за с. Обручище.

Въ контестациитѣ, подадени по изборитѣ въ селата отъ Свиленградската административна околия, сѣ направени оплаквания, какво нѣкакви органи на властѣта, вѣнъ отъ района на избирателнитѣ бюра, въздействували върху избирателитѣ и по тоя начинъ промѣнили изборния резултатъ въ тѣзи села.

Г. г. народни представители! За да изградимъ своето убеждение, за да вземемъ едно или друго решение по този изборъ, ще трѣбва и по законъ, и по съвѣсть да имаме достатѣчни и положителни данни, на които да се облежнемъ, за да извадимъ нашето заключение. Тѣзи бледи поводи, които се изнасятъ въ тая категория контестации, споредъ мене, не могатъ да послужатъ, както и да ги тълкуваме, като достатѣчни основания, за да бѣде касиранъ изборътъ въ тѣзи села. Ето защо, минавамъ ги бѣгло, защото тѣ действително не представляватъ интересъ, толкозъ повече, че по тѣхъ докладчикътъ по избора бѣше премного изчерпателенъ.

Въ втората категория контестации се изнасятъ нарушения и опущения, станали въ селата Долно-Черковище, Пчеларе и Южно-Садиево. Тамъ се намѣсватъ имената на нѣколко души горски стражари, които, по силата на положението, което заематъ, били станали причина да бѣде опороченъ изборътъ. Въ изборното дѣло не сѣществуватъ конкретни факти и данни, затова минавамъ бѣгло и тѣзи контестации.

По-голямъ интересъ представлява за мене контестацията, подадена по избора въ с. Обручище, тъй като тамъ се сочи не само на нарушения, но и на извършване на престѣпление, което е дало поводъ да се твърди отъ страна на нѣкои избиратели и предимно отъ страна на контестаторитѣ, че изборътъ е опороченъ, и то така флагрантно, че е необходимо или да се произведе анкета, или да бѣде изборътъ касиранъ. Нѣма да се съглася съ нито единъ отъ преждеговорившитѣ, че въ с. Обручище сѣществуватъ условия, предвидени въ избирателния законъ, или други условия, които биха дали поводъ на народното представителство да иска касирането на този изборъ, или пъкъ анкетирането на изнесенитѣ факти. Азъ, който бѣхъ непосредственъ свидетел на хода на цѣлия изборъ както въ с. Обручище, така и въ околнитѣ села, мога да ви дамъ конкретни данни, но понеже ще излѣза вѣнъ отъ даннитѣ по изборното дѣло, не считамъ за нужно да ви занимавамъ съ тѣхъ. Ще се спра изключително върху онѣзи нарушения, които се сочатъ въ контестацията. Тамъ е казано дословно така: „Презъ време на избора, привечеръ, се е стреляло отъ нѣкои отъ неотговорни лица. Сѣщо така неотговорни лица влѣзоха въ изборното мѣсто. Дала се е командата: „Легни!“ Подъ страха на убийство или каквото и да било друго, тая команда била изпълнена отъ изборното бюро. Членовѣтъ на бюрото сѣ легнали. И този фактъ самъ за себе си сведочи, че изборътъ е опороченъ и то отъ естество, да даде поводъ и основание на народното представителство да касира избора“.

Преди всичко фактътъ, че вѣнка е станала стрелба — да кажемъ, че е истински — не може да ни послужи за основание да твърдимъ, че тази стрелба е дала ония резултати, които сѣ се целили съ нея. Второ, дали изборното бюро е легнало, ние нѣмаме данни, нито пъкъ доказателства, каквито да сѣ, че това нѣщо действително е станало. Азъ знамъ какво е станало и ви казвамъ, че лѣгане не е имало, ако мога да свидетелствувамъ предъ народното представителство.

Така посоченитѣ нарушения въ тая контестация, подадена специално за избора въ с. Обручище, поради своето естество влаещи углавна отговорност, дадохъ поводъ и основание на респективнитѣ сѣдебни мѣста и тѣ отъ своя страна да направятъ провѣрка, за да видятъ кой е виновниятъ, и ако има такъвъ, да го поставятъ на мѣстото, където трѣбва.

Извърши се сѣдебно следствие и то говори категорически, че виновенъ нѣма, защото нѣмаме задържанъ, нѣмаме постановление за привлечане подъ углавна отговорност на виновенъ, нѣмаме взета гаранция на нѣкой виновенъ.

А. Бояджиевъ (раб): То се знае, че виновни сѣ бититѣ.

Б. Петровъ (д): Щомъ сѣдебното следствие не установява нѣкаво нарушение, станало въ това село, азъ ви питамъ: кои ще бѣдатъ даннитѣ, въз основа на които вие

ще изградите вашето убеждение изборътъ да бѣде касиранъ или пъкъ анкетиранъ?

При така сѣществувашитѣ данни въ изборното дѣло, и специално за селото Обручище, споредъ мене, не сѣществуватъ никакви законни поводи изборътъ да бѣде касиранъ и азъ се надѣвамъ, че народното представителство ще се съгласи съ мене, че изборътъ тамъ е произведенъ законно и редовно. Нѣма да говоря за терора, защото терорътъ се вижда отъ самитѣ данни по дѣлото. За мене самитѣ данни говорятъ, че този изборъ следва да бѣде утвърденъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата докладчикътъ г. Манафовъ.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Ако вземамъ повторно думата по този изборъ, следъ като направихъ съответния докладъ, то не е за да защити едно мнение, което азъ изказахъ, а за да обърна вниманието на почитаемитѣ народни представители върху онова, което действително сѣществуваше въ изборното дѣло и което даде поводъ на комисията по провѣрка на изборитѣ да счете, какво изборътъ ще трѣбва да бѣде утвърденъ.

Г. г. народни представители! Азъ бихъ се съгласилъ, не, азъ съмъ съгласенъ напълно съ ония твърдения, които се изнесоха отъ тукъ, отъ тази трибуна, отъ г. Лулчевъ. Споръ не може да има за никого, че ние, бидейки сѣдии въ момента, когато разглеждаме изборитѣ, нашата съвѣсть не може да допусне да вдигнемъ рѣка, да дадемъ нашето съгласие за утвърдението или не на единъ изборъ, ако нашето съгласие не съответствува на онѣзи данни, които сѣществуватъ въ изборното дѣло. И затова азъ смѣтамъ, че дори и г. Лулчевъ е убеденъ, какво членовѣтъ на комисията, които вземаха това решение, сѣ се рѣководили отъ това правилно разбиране.

Г. г. народни представители, споръ не може да има, че изборитѣ на 21 юний т. г. се произведоха подъ знака на насилието, упражнено отъ управляващата партия; споръ не може да има, че върху волята на избирателитѣ е било упражнено отъ властѣта влияние морално, а на много мѣста и влияние материално. Всички тѣзи предпоставки при произвеждането на изборитѣ сѣществуватъ, тѣхъ никой отъ насъ не оспорва, но когато ще дадемъ ухо на известни оплаквания за упражненъ тероръ, ние ще трѣбва да бѣдемъ крайно предпазливи. Защото ако терорътъ преди изборитѣ е едно сѣрство за промѣняване или за измѣняване волята на избирателя, такова сѣрство е и касирането на единъ избранъ вече народенъ избраникъ. Съпоставяйки тѣзи две сѣрства, азъ, когато ще преценивамъ даннитѣ за извършени нарушения при произвеждане единъ изборъ, ще бѣда крайно вискателенъ, нѣщо повече, ще изисквамъ, щото действително за моята съвѣсть да бѣде ясно установено, доказано, че народната воля е била измѣнена. Подозрения, г. г. народни представители, въ това отношение не би могло и не би трѣбвало да се допусчатъ, защото по такъвъ начинъ ние бихме могли да отидемъ много надалечъ. За всѣки единъ актъ, какъвто и да бѣде той, може да има подозрение, че е повлиялъ върху волята на избирателя, обаче отъ това подозрение до действителността, до истинността на факта има една грамадна пропастъ и тая грамадна пропастъ, г. г. народни представители, азъ току-така не бихъ могълъ да я прескоча.

Г. г. народни представители! Какво е установено отъ сѣдебното следствие, което е извършено по поводъ контестацията за избора въ с. Обручище, върху която най-главно и единствено г. Лулчевъ тукъ, отъ тая трибуна, се спре? Нека ви кажа, че и азъ, както въ комисията по провѣрка на изборитѣ, така и тукъ обърнахъ внимание, че най-сериозна контестация по харманлийския изборъ е тази, подадена отъ избирателитѣ на с. Обручище. Г. г. народни представители! Вие ще видите отъ сѣдебното следствие, че всѣки единъ отъ разпитанитѣ установява по различенъ начинъ фактитѣ.

Д. Нейковъ (с. д): Застѣпницитѣ били изгонени навънъ и не били допустнати.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): Не е така, г. Нейковъ. Елате сега да прочетете следствието и ще видите. — Станала е стрелба навънъ и когато детективитѣ е казалъ „Легнете“, освенъ него никой другъ не е легналъ, всички други сѣ останали прави и председателътъ е започналъ да успокоява г. г. застѣпницитѣ да останатъ на мѣстата си, за да се приключи изборътъ.

Г. г. народни представители! Онова обстоятелство, което се изтъкна във констестацията — че вече били късани пликчетъ и били извадени 315 сребърни бюлетини във този моментъ, когато настъпила стрелбата — е едно обстоятелство, което не се потвърждава нито отъ застъпника на Работническата партия, на Трудовия блокъ, нито отъ застъпника на Социалдемократическата партия, нито отъ застъпника на Народния блокъ. Това обстоятелство — че сж били извадени 315 сребърни бюлетини, подадени за Работническата партия, когато по изборния протоколъ на сжщата сж били дадени 47 гласа — не е установено отъ извършеното сждебно следствие.

Не е установено това съмнение, което има — че вследствие стрелбата, вследствие суматохата, поради това, че нѣкои легнали на земята, а други излѣзли навънъ, във тоя именно моментъ нѣкои претарашували изборната кутия и промѣнили народната воля. Това съмнение, г. г. народни представители, не е подкрепено отъ следственото дѣло. А щомъ не е подкрепено, очевидно, не може да ни послужи като достатъчно основание да считаме, че има данни, какво въ с. Обручище народната воля е била промѣнена.

Г. г. народни представители! Какво ни казва г. Лулчевъ? — „Дайте свѣтлина“. Ами, г. г. народни представители, азъ разбирамъ да се иска свѣтлина, тогава, когато нѣма разследвани факти, тогава, когато фактитъ не сж установени по опредѣления отъ нашитъ закони редъ. Въ дадения случай, точно както изисква избирателниятъ законъ, тия факти сж били установени отъ сждебната властъ и когато тѣ сж установени отъ сждебната властъ, каква по-голъма свѣтлина искате отъ свѣтлината, дадена ни отъ едно безпристрастно лице, отъ единъ сждебенъ органъ, за когото нѣмаме никакво съмнение, че е могълъ да вземе страната на този или онзи.

Ето защо, г. г. народни представители, предъ видъ на това, че специално за това село не е установено, какво действително има измѣнение на народната воля, азъ смѣтамъ, че г. г. народнитъ представители, съ чиста съвѣсть могатъ да вдигнатъ рѣка и да кажатъ: може да има нѣщо, подозрение може да има, но факти за измѣнение на народната воля нѣма, вследствие на което изборътъ е редовно произведенъ и следва да бжде утвърденъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Анастасъ Циганчевъ.

А. Циганчевъ (з) Отказвамъ се.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване по избора, произведенъ въ Харманлийската избирателна околия.

Има направени три предложения: предложение на комисията — за утвърждаване на избора; предложение отъ народния представител г. Коста Лулчевъ — за произвеждане анкета, и предложение отъ народния представител г. Трайко Христовъ, отъ работническата група — за касиране на избора.

Полагамъ на гласуване предложението на комисията — за утвърждаване на избора. Който е съгласенъ да бжде утвърденъ изборътъ въ Харманлийската избирателна околия, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

А. Бояджиевъ (раб): Сговорътъ гласува съ демократитъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ама вие мислите съ васъ ли да тръгнатъ наедно? Ще фтасаме тогава!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Пловдивската селска избирателна околия.

Има думата докладчикътъ г. Антонъ Кантарджиевъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Г. г. народни представители! Въ Пловдивската селска избирателна околия броятъ на записанитъ избиратели е 35.318, а тоя на гласувалитъ избиратели — 33.896 души. Подадени сж били 33.447 действителни и 450 недействителни бюлетини.

Въ тая избирателна околия сж се състезавали 8 листи, които сж получили гласове, както следва: коалицията на Българския земеделски народенъ съюзъ — Вrabча, Демократическата партия, Националъ-либералната партия, Българския земеделски народенъ съюзъ — Ст. Загора и Радикалната партия, така наречениятъ Народенъ блокъ, съ морава бюлетина — е получила 19.531 гласа; коалицията на Демократическия сговоръ и Националъ-либералната партия, така наречената Народна коалиция, съ розова бюлетина — 8.719; Работническата партия въ България, съ сребърна бюлетина — 4.226; Работническата социалдемократическа партия въ България, съ червена бюлетина — 514; коалицията на Българския земеделски народенъ съюзъ, Занаятчийско-професионалната и Радикалдемократическата партии, така наречениятъ Лѣвъ блокъ, съ оранжева бюлетина — 231; федерацията на Работническата социалдемократическа организация, съ вишнева бюлетина — 142; коалицията на либералната партия и Българския земеделски народенъ съюзъ — Плѣвенъ, съ червено-винена бюлетина — 72, и Народно-стопанската партия, съ шоколадена бюлетина — 12 гласа.

При така подаденитъ бюлетини и при изчисленията, които се правятъ въз основа на числото на народнитъ представители, които се избиратъ, дѣлителътъ за тая околия е 5.574. При тоя дѣлител сж провъзгласени за избрани отъ Народния блокъ четирима души и отъ така наречената Народна коалиция двама души. Отъ Народния блокъ сж провъзгласени за избрани, като действителни Димитъръ Гичевъ, Еню Поповъ, Стефанъ Петковъ Чешковъ и Тодоръ П. Тонковъ, а отъ листата на Народната коалиция Андрей Ляпчевъ и Ангелъ Томчевъ.

По така произведенъ изборъ въ Пловдивската селска избирателна околия сж подадени нѣколко констестации, а именно: отъ селата Голѣмо-Койнаре, Кричимъ, Куртово-Конаре и Войводино. Азъ ще ви моля да ме извините, ако се бавя при намиране книгата, защото, по една погрѣшка още въ Пловдивския окръженъ сждъ, констестациитъ и преброителнитъ листове по това дѣло сж събрани на едно мѣсто, и много трудно се оперира съ тая преписка.

Първата констестация — първа по реда на зашиването ѝ въ туй досие — е подадена отъ избиратели на с. Войводино, Пловдивска околия. Въ тая констестация констестаторитъ твърдятъ, че на 21 юний изборътъ въ селото е билъ произведенъ отъ изборно бюро, което е било нагласено отъ кмета на казаното село.

По-нататъкъ констестаторитъ твърдятъ, че въ време на произвеждането на избора избирателитъ били вкарвани въ избата подъ изборното мѣсто, и тамъ обискирани, като имъ вземали опозиционнитъ бюлетини и ги снабдявали съ стовористки такива; че помощникъ-кметътъ на това село, незадоволявайки се отъ обискитъ, които сж били правени въ избата подъ изборното помѣщение, съпровождалъ почти всѣки избирателъ до самото мѣсто, кждето той трѣбвало да пусне своята бюлетина, като е назърталъ както се казва въ констестацията, въ тайната стайчка, за да види, кой за кого ще пусне бюлетина; че на единъ отъ бюротъ, който е и констестаторъ сега, Георги Тасевъ Стоиловъ, не му е било съобщено, че е билъ назначенъ за членъ на бюротъ, и той, научавайки се късно за това, е поискалъ да се възползува отъ това свое право, но намѣрилъ своето мѣсто вече заето отъ другъ; че сжщиятъ билъ възпрепятсвуванъ отъ въоръжени хора да излѣзе отъ къщата си, за да вземе участие въ избора.

Следъ като излагатъ констестаторитъ въ своята констестация тия нѣща, и като посочватъ 18 души свидетели, молятъ Събранието, изборътъ въ тѣхното село да бжде смѣтнатъ за нередовно произведенъ и евентуално Народното събрание да го касира.

По-нататъкъ, г. г. народни представители, има подадена констестация отъ избиратели отъ с. Куртово-Конаре, въ която констестаторитъ — имената имъ не могатъ да се прочетатъ подъ констестацията, защото не сж написани въ началото — твърдятъ, че една седмица преди изборитъ избирателитъ, изброени въ констестацията по-долу, сж ходили въ общинското управление да си искатъ избирателнитъ книжки, но подъ предлогъ, че не сж били още изготвени, не имъ ги дали до изборния день, и че въ изборния день, заедно съ избирателнитъ карти, имъ давали и сговористки бюлетини.

Избирателитъ пъкъ Димитъръ В. Дафовъ, Милу Тод. Тосевъ, Георги Лулчевъ, Славей Г. Савовъ, Рангелъ Игнатовъ и Георги Стефановъ сж ходили на 18 юний т. г., въ общинското управление, за да си искатъ книжкитъ и провърять, дали сж записани въ избирателния списъкъ и следъ провърка се оказало, че фигуриратъ въ списъка, но не били имъ готови книжкитъ и, щомъ ги направятъ, ще имъ ги дадатъ. Въ самия изборенъ день горепоменатитъ избиратели си поискаха картитъ, но при сегашната провърка се оказа, че ги нѣма записани.

2. Заставиха председателя на бюротъ, учителя Стефанъ Гориновъ, да се разболѣе въ навечерието на изборния день, а на другия день си назначиха своеволно за председателъ единъ изпеченъ стовористъ — както се казва въ констестацията.

3. Къмъ 10 ч. сж бити отъ поставената за целта шайка, състояща се отъ Петко Петровъ Георгиевъ, Георги Николовъ — Щръклицата, подпомогнати отъ застъпника на

Демократическия сговоръ, Станко Солаковъ, всички отъ селото ни, лицата: Георги Н. Божиловъ и Георги В. Ботевъ, като преди побоя сж ги обискирали и имъ отнели бюлетинитъ, а първиятъ писаръ при общинското управление Дълчо Тр. Ботевъ имъ втикиналъ въ ржцетъ насила правителствени бюлетини.

4. Обискиранъ е и е отнета бюлетината на Лулчо Тодоровъ отъ секретаръ-бирника ни Иванъ Ст. Вълевъ, като сжщиятъ му е далъ сговористка такава съ заплаха, че ако не я пустне, щълъ да го изсели отъ село.

5. Кандидатътъ за народенъ представител отъ селото ни Асенъ Анг. Минчевъ, следъ оплакването, което блокирания комитетъ отправи до г. прокурора, влѣзе въ изборното бюро, изгони застѣпника на Лѣвия блокъ Димитъръ Божиловъ, като заявилъ нему и на застѣпника на Народния блокъ Асенъ Сим. Поповъ, а така сжщо и на двамата членове на изборното бюро, че довечера щѣли да ги изнасятъ на носилка. Дали председателятъ на изборното бюро е отбелязалъ този инцидентъ въ изборния дневникъ, не ни е известно.

6. Следъ инцидента, членътъ на бюрото напустна изборното бюро, излѣзе на улицата и заяви, че не може да продължи да стои повече въ бюрото при тѣзи заплахи. Едва го увещаваха да се върне и да продължатъ избора.

7. Въ момента на връщане членътъ на бюрото Рангелъ Н. Гроздановъ, вѣнъ, на улицата изкочи кандидатътъ на правителствената коалиция Асенъ Анг. Минчевъ, придруженъ отъ секретаръ-бирника ни Иванъ Ст. Вълевъ, съ извадени парабели въ ржце се нахвърлиха върху члена на блоковия комитетъ Никола Кръстевъ, нанесоха му побой и му заявиха, че щѣли да го застрѣлятъ. За това е сезиракъ г. прокурорътъ.

8. Кандидатътъ за народенъ представител Асенъ А. Минчевъ, при изгонването на застѣпника на Лѣвия блокъ Димитъръ Божиловъ, е псувалъ на майка не само членовѣтъ застѣпници, но и члена на бюрото Рангелъ Н. Гроздановъ и пр. — това сж вече частни работи.

Това е втората контестація, г. г. народни представители.

Третата контестація отъ с. Голѣмо-Конаре, Пловдивско. Първото оплакване се свежда къмъ следното — ще го приведе съ мои думи. Обвиняватъ агитаторитъ на Народната коалиция, т. е. на правителството, че въ предизборнитъ дни си служили съ лъжа, убеждавали населението да гласува за тѣхъ, защото щѣли да му върнатъ мина „Перникъ“, щѣли да прѣмахнатъ картелитъ, щѣли да намалятъ бюджета, щѣли да направятъ съкращения. Позволете ми да ви кажа, че все въ този несериозенъ духъ се движи тази контестація.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Което не ви отърва, е несе-риозно.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Азъ Ви моля, г. професоре, да чуете заключението ми и тогава ще направите тази забележка. — Несе-риозна е тази контестація, както сж несе-риозни и онѣзи обвинения, които всѣки день органътъ на Демократическия сговоръ хвърля на насъ, че ние, чутъ ли не, сме обещавали златни планини въ предизборнитъ агитации, а сега не сме ги изпълнявали. Но това азъ смѣтамъ, че е несе-риозно да лежи въ една контестація и че въ никой случай не може да служи за поводъ даже да се мисли, а камо ли да се предлага касиране на избора. Затуй азъ казвамъ, че това е несе-риозно. А когато се върнемъ на Войводеновата контестація, тамъ ще видимъ много сериозни работи, защото Сговорътъ получава всички гласове, а Блокътъ има само 1 гласъ. Значи, все трѣбва да има нѣщо вѣрно въ това, което се казва, както вчера се изнесе за с. Любленъ, Поповска околия: карантина, карантина, паратифъ, но Сговорътъ взема всички гласове, а другитъ партии — нищо.

По-нататкъ, г. г. народни представители, въ тази контестація контестаторитъ се тѣжатъ предъ Народното събрание, че единъ день преди изборитъ бѣше откаралъ въ с. Голѣмо-Койнаре председателятъ на изборното бюро Иванъ Радевъ и презъ нощта срещу 21 юний освободенъ при обещание отъ негова страна, че се отказва отъ председателството на изборното бюро. Очевидно, това е билъ нѣкой учителъ, неудобенъ за властѣта, и е трѣбвало да бѣде замѣненъ, за да не участвува въ бюрото. Но прокурорската властъ го е интервенирала и той се е върналъ своевременно. Околийскитъ началникъ, респ. кметътъ въ туй село е поискалъ въ 10 ч. вечерта, по предписание на околийския началникъ, да смѣни председателя на бюрото, обаче последниятъ, за негова честъ — изглежда, че е билъ характеренъ човѣкъ — не се е поддалъ на туй внушение и си е останалъ, за което му е билъ съставенъ актъ отъ кмета, че не му билъ изпълнилъ заповѣдта.

Г. г. контестаторитъ отъ Голѣмо-Конаре въ контеста-цията си говорятъ за известни предположения за насилие, вършени въ нѣкои села. Напр., въ селата Бѣлащица, Ахланево и др. били приготвени за всѣка евентуалност праздни изборни кутии, за да могатъ вѣроятно въ случай на нужда да послужатъ за замѣняване. Само така е лансирано това обвинение, безъ да е подкрепено съ каквито и да е данни.

По-нататкъ контестаторитъ твърдятъ, че на оппози-оннитъ агитатори било възпрепятствувано свободно да вършатъ своята агитация. Въ контестацията си, обаче, тѣ не посочватъ въ какво именно се е състояло това възпрепятствие и заключаватъ in fine на своята контестація, че по този начинъ населението било заблудено, неосвѣтлено и слѣпешката гласувало за Демократическия сговоръ.

Следва друга контестація, подадена отъ избиратели отъ с. Кричимъ. Въ своята контестація тѣ твърдятъ: (Чете)

„1. На членовѣтъ на бюрото за произвеждане на избора е съобщено късно, че сж назначени за такива. Това става едва следъ обѣдъ въ сжбота, т. е. въ деня предъ избора. Сжщитъ веднага следъ това сж били увещавани да не се явяватъ. Единиятъ отъ тѣхъ замина въ сжбота следъ обѣдъ за с. Устина, отстояще на 5 км. отъ Кричимъ, и не се е направило трудъ да му се съобщи. Въ послѣствие, поради неявяването на члена отъ бюрото, по настояването на кмета на селото, се назначава за членъ на бюрото г. Атанасъ Г. Атанасовъ, членъ на управляващата партия.

2. Не е запазена изборната тайна, поради това, че на вѣншната страна на тайната стайчка презъ цѣлия день на избора сж наблюдавали лица отъ страна на общинската власт. Онѣзи, които сж бивали виждани, че гласуватъ съ оппозиционни бюлетини, биваха малтретираны. По таквъ начинъ сж бити избирателитъ: Таиръ Бозуковъ, Георги Ст. Величковъ, Ибрахимъ Идризовъ, Георги Г. Начковъ и др. Че наистина е имало дупка на вратата и че председателътъ самъ я е запушвалъ и че сжщата, въпрѣки това, е бивала пакъ отваряна, може да ви засвидетелствува, освенъ насъ, и самиятъ председателъ на изборното бюро г. Мавродия Трендафиловъ.

3. Преди да се почне изборътъ, председателятъ на бюрото е искалъ, сжщиятъ да се произведе въ долния етажъ на общинската сграда, за което е държалъ решение и г. мировиятъ сждия на с. Перущица, по писмената молба на група избиратели отъ селото. Последното се знае само по слухъ“ — казватъ тѣ. — „Но кметътъ и подведомственитъ му не сж позволили това и изборътъ стана пакъ въ горния етажъ на общинския домъ“.

Тукъ г. г. контестаторитъ не поясняватъ какво е значението на това, че изборътъ ще се произведе въ долния или въ горния етажъ. Въ моята избирателна околия, Новоселската, въ с. Орманлия, ние спорѣхме съ председателя, когато се почне изборътъ, кжде да се произведе той, въ лѣвата или въ дѣсната стая, и то имаше смисълъ, защото отъ дѣсната стая се вижда право въ двора и председателятъ може да контролира какво става вѣнъ, а ако изборътъ се произведе въ лѣвата стая, нищо не се отваря предъ неговитъ очи и детективитъ или стражаритъ могатъ да вършатъ каквото си щатъ. Дали въ случая е имало сжщото значение обстоятелството, кжде да се произведе изборътъ, въ долния или въ горния етажъ, контестаторитъ не казватъ нищо. Не зная по кой текстъ отъ закона мировиятъ сждия е билъ сезиранъ съ въпроса, кжде трѣбва да стане изборътъ. (Продължава да чете).

„4. Преди да почне гласуването, председателятъ е про-вѣрилъ и тавана до тайната стайчка и намѣрилъ тамъ скритъ, босъ, общинския полски пѣждаръ П. Г. Пауновъ, когото изгонилъ.

5. Застѣпникътъ на Народния блокъ Апостолъ В. Малжаровъ не е допустнатъ отъ кмета и секретаръ-бирника да заеме мѣстото си, а е изгоненъ. Следъ известно време пристига въ селото кандидатътъ за народенъ представител на Народния блокъ г. Тодоръ Донковъ, отъ Брѣстовица, съ помощта на когото застѣпникътъ Апостолъ Малжаровъ отново влиза въ бюрото, обаче, следъ като кандидатътъ на Народния блокъ Тодоръ Донковъ си отишълъ, застѣпникътъ отново билъ принуденъ да напустне.

7. Въ дневника не е отбелязано нито едно отъ горнитъ обстоятелства и нарушения. Дневникътъ съдържа невѣрни данни, а именно: отбелязано е, че единъ пребронтелъ и единъ членъ отъ бюрото сж разпечатвали пликотѣтъ съ бюлетинитъ и че тѣ ги преброили; това е съвсемъ невѣрно. Отпечатването, както и преброяването е станало отъ много лица“ — изброяватъ се въ контестацията кои сж — „така че не е билъ възможенъ никакъвъ контролъ при преброяването.

За установяване истиността на горното, молимъ да бждатъ разпитани следнитъ свидетели“ — изброяватъ се имената имъ.

Г. г. народни представители! Има подадена и друга една контестация, от Костатин Радевъ Даневъ, от с. Перущица, от Никола Христовъ, от с. Рахманлий, кандидат за народен представител, и от Ст. Петковъ, народен представител, съдържаща няколко реда, с следната редакция: (Чете)

„Контестираме станалия изборъ за народни представители на 21 юний т. г. въ селата Кричимъ, Крото-Конаре, Дованджа, Войводиново, Ръжево-Конаре. Фердинандово, от Пловдивската селска околия, гдето властта извърши незапомнени насилия и фалшификации.

Молимъ, прочее, изборътъ въ казанитъ села да бжде анкетиранъ и касиранъ и листата на Сговора анулирана“.

Въ какво се състоятъ тия фалшификации, въ контестацията не е казано.

Дълга да ви обърна вниманието върху обстоятелството, че въ протоколитъ на изборнитъ бюра всички тия нередовности, за които се говори, не сж отбелязани. Отбелязана е нередовността въ с. Войводиново, първото село, за което ви говорихъ, че има подадена контестация. Ако се сжди по резултата, който е полученъ въ изборния денъ, трѣбва да се допусне, че действително тукъ е извършено нѣщо, което не е въ реда на нѣщата и което е прехвърлило границитъ на позволеното при произвеждане на избори. Тая преписка е защита по единъ невъзможенъ начинъ, единъ протоколъ напредъ, другъ назадъ, поради което много мъчно се оперира съ нея. Ако имате малко търпение, ще ви намѣря протокола.

Въ с. Войводиново правителството е получило всичкитъ гласове на избирателитъ, а Народниятъ блокъ е получилъ единъ единственъ гласъ; Народната коалиция е получила 148 гласа, а Народниятъ блокъ е получилъ само единъ гласъ.

Въ протокола е посочено: „Презъ време на избора сутринта отсъствува председателя Иванъ Оринджакъвъ, който се замѣсти отъ мене, председателя. Сжщо отсъствува членътъ Димитъръ Н. Андоновъ, който се замѣсти отъ избирателя Петъръ Тос. Матаковъ“. За никакви други нередовности въ тоя протоколъ не се говори. Въ изборния денъ никакви заявления не сж подадени. Ако се сжди по резултата — 148 на 1 — трѣбва да се допусне логически — то е логика, то е, както казваме ние юристи, само едно съмнение — че е извършена машинация, че има доза отъ истина отъ това, което лежи въ протокола.

По-нататъкъ, когато надзърнемъ въ протокола за с. Голѣмо-Конаре, виждаме, че и тамъ сжщо така е подадена контестация. Тамъ резултатътъ отъ избора е следниятъ: Народната коалиция — 148 гласа, Народенъ блокъ — 651 гласа. Въ последната графа на протокола се казва, че къмъ 9 ч. сутринта се явява кметътъ на селото и връчва на председателя едно писмо, въ което се казва, че по заповѣдъ на околийския началникъ и по еди кое си предписание трѣбва да напусне. Председателятъ му отговаря, че не може да напусне и кметътъ си отива и съставя актъ, че председателятъ на бюрото не се подчинилъ на нареждането на околийския началникъ и е останалъ да произведе избора.

Идвамъ сега къмъ контестацията, подадена за избора въ с. Кричимъ. Резултатътъ отъ избора въ с. Кричимъ е следниятъ: Народна коалиция — 693 гласа, Народенъ блокъ — 272 гласа, Работническа партия — 46 гласа. И тукъ въ протокола на изборното бюро, до което въ изборния денъ нѣма подадени никакви заявления отъ никого, стои стереотипната фраза, че всичко е минало благополучно, безъ никакви инциденти. Дълга да ви обърна вниманието на друго едно обстоятелство — че въ контестацията накрая се обявява подлогъ на изборния протоколъ, казва се, че той не билъ съдържахъ истината по произвеждането на избора. Този протоколъ е подписанъ отъ председателя на бюрото, отъ члена провѣрителъ — единственъ — отъ секретаря и трима застъпници. По другата подадена контестация, която е въ общи фрази, нѣма какво да се спирамъ, защото не посочва никакви конкретни факти.

Идвамъ сега на контестацията, подадена за избора въ с. Крото-Конаре. Резултатътъ отъ избора тамъ е: Народна коалиция — 232 гласа, Народенъ блокъ — 168 гласа, Работническа партия — 3 гласа, Лѣвъ блокъ — 2 гласа. Въ протокола на изборното бюро въ графата „Презъ време на избора“ е казано: (Чете) „Въ помѣщенiето, кждето се произвеждаше изборътъ, не се случваха никакви инциденти и нередовности. Получи се отъ назначения отъ Пловдивски мирови сжди председателъ на изборното бюро Стефанъ Ивановъ Горановъ заявление и медицинско свидетелство, че не може да сѣ яви да изпълни длъжността си поради болестъ. Три заявления отъ застъпника Асенъ Сим. Поповъ, съ които се оплаква: 1) че

тъмната стаичка не била подходяща; 2) че билъ нанесенъ побой на избирателитъ Георги В. Ботевъ и Георги Божиловъ, и 3) съ което иска преписъ отъ дневника, оплаквателна телеграма № 333 отъ 21 юний н. г., за вършенъ тероръ“. Да не цитирамъ по-нататъкъ.

Прочее, г. г. народни представители, при това фактическо положение, следва да се приеме, макаръ при едно съмнение, че е извършено нѣщо нередно, че има нѣкакво насилие, вършено надъ избирателитъ въ изборния денъ въ селото Войводиново. Но като имаше предъ видъ, че при единъ новъ изборъ въ с. Войводиново не би се измѣнилъ общиятъ резултатъ — пакъ се връщамъ на мисълта, която казахъ преди малко — комисията по провѣрка на изборитъ изказва мнение, тоя изборъ да бжде утвърденъ като редовенъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Стаматъ Ивановъ.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Специално за Пловдивска селска избирателна околия имаше особени причини за засилване на общия тероръ, който бѣше предприетъ, както въ предизборния периодъ, така и въ деня на избора — а именно обстоятелството, че въ тази околия бѣше кандидатиранъ г. Ляпчевъ, шефътъ на легалната опозиция сега на почитаемото правителство.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. Ляпчевъ се избира, като опозиционеръ 15—16 години въ тази околия.

С. Ивановъ (раб): Въ Пловдивска селска околия се намира единъ индустриаленъ работнически центъръ, въ който има единъ „неблагонадежденъ“ елементъ, макаръ че той създава, твори всички блага. Въпросътъ бѣше до престижъ, тъй като именно въ тази околия бѣше кандидатиранъ г. Ляпчевъ. Сговорътъ искаше на всѣка цена да спечели изборитъ тамъ. Че това бѣше така, иде да го потвърди и фактъ, че въ Пловдивска селска околия два месеца преди деня на изборитъ бѣше разпратено едно окръжно отъ околийския началникъ, въ което се казваше, че никой отъ кандидатитъ за народни представители нѣма право да говори другде, освенъ въ околията, кждето е кандидатиранъ. И когато ние се явявахме въ селата да правимъ събрания, стражарътъ, или, ако нѣма участъкъ, пжларътъ ни изкарваше окръжното, прочиташе ни го и казваше: „Да, имате право, но вие сте кандидатъ въ Пловдивъ, и, следователно, само тамъ имате право да говорите.“ — „Ама, приятелю, законътъ не забранява да правимъ публични събрания“ — „Не, казва, не може. Това, което е писано въ окръжното, ние трѣбва да го изпълнимъ“.

Въпрѣки това окръжно, ние правихме събрания. Азъ лично, когато се опитахъ да направя събрание въ с. Брѣзово, бѣхъ арестуванъ, когато г. г. земледѣлицѣ — които сега разправятъ, че Сговорътъ ни билъ толериранъ, нѣщо повече дори, че съ държавни срѣдства ни била купена хартията за бюлетинитъ и пр. — вечерта бѣха допуснати да си направятъ събраниято необезпокоявани отъ никого.

Забранени бѣха събранията ни въ с. Голѣмо-Конаре и въ с. Ръжево-Конаре.

Преди 10—15 дена въ с. Ахланьово стана убийство, което въ основата си имаше политически огънъкъ. Убитъ бѣше единъ нашъ съмишленикъ, обаче приписаха му се нѣкои деяния и се даде на това убийство частенъ характеръ.

Имаше много произволи въ деня на изборитъ. Въ с. Калъчлий и въ по-беднитъ села, които бѣха опозиционно настроени, бѣха изпратени всички кърсердари отъ Пловдивъ 10—15 дни преди деня на изборитъ, за да подготвятъ изборния апаратъ, та на всѣка цена да може да се спечели изборътъ отъ Сговора.

Отъ мнозинството: Но противъ блока.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Когато ние разправяме за тероръ и въ предвечерието на изборитъ и въ деня на изборитъ, съ това ние искаме да изобличимъ ващитъ демагогии, че действително ващиятъ парламентаренъ редъ давалъ възможностъ на гражданитъ въ тая страна да се проявяватъ свободно. Когато ние разправяме за тероръ, терора ние го изпитваме и днесъ и знаемъ, че ще го изпитваме дотогава, докогато съществува вашата фашистка диктатура, на която вие се крепите. (Възражения отъ мнозинството. Глъчка) Когато изнасяме тия факти, ние искаме да ви демаскираме предъ лицето на трудящитъ се маси, че вие употребявате различни изборни машинации, за да изтрѣгнете тѣхнитъ гласове; а щомъ не

помогнат тѣзи срѣдства, вие си служите съ тероръ, за да постигнете този резултатъ и впоследствие да прехвърлите всичкитѣ тежести на вашата държава върху тѣхъ, за да ги ограбвате.

Министъръ Н. Мушановъ: Ето, все стария теркъ! Нѣма нищо ново.

С. Ивановъ (раб): Ето защо ние правимъ предложение, изборътъ въ Пловдивската селска избирателна околия да бѣде касиранъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Единъ истаръ теркъ имате и все него повтаряте.

С. Ивановъ (раб): Фронтотъ сѣ очертани, нѣма срѣденъ пътъ. Янко Сакъзовъ бѣше по срѣдата.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие казахте „шефа на легалната оппозиция“. А кой е шефъ на нелегалната оппозиция?

Отъ работницитѣ: Той каза: „Лоялната“ оппозиция.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ чухъ, че каза „легалната“ оппозиция и затова искахъ да зная, кой е пѣкъ шефътъ на нелегалната оппозиция. (Веселостъ)

Нѣкой отъ работницитѣ: Нелегалната оппозиция се прояви на 9 юний, чрезъ 9-юньския превратъ.

Отъ мнозинството: И вие участвувахте въ него. (Възречения отъ работницитѣ. Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, тишина, г-да! Има думата народниятъ представител г. Ено Поповъ.

Е. Поповъ (з): Г. г. народни представители! Както и въ другитѣ околии, така и въ Пловдивската селска избирателна околия изборътъ се произведе подъ знака на терора и насилието, които ви сѣ известни отъ многото факти, изнесени тукъ въ продължение на нѣколко дни. Както ви е известно, начело на сговористката листа въ Пловдивската селска избирателна околия бѣше поставенъ шефътъ на бившето правителство и едновременно шефъ на полицията. Неговитѣ органи се чувствуваха като че ли задължени да изпълняватъ достойно длъга си къмъ него и да му се отплатятъ като на свой чорбаджия.

Отъ мнозинството: Но не можахъ да му се отплатятъ.

Е. Поповъ (з): Веднага следъ приключването на министерската криза, когато се разбра, че изборитѣ ще се произведатъ отъ Сговора, полицията започна своя бѣсенъ походъ срещу всички ония села, въ които имаше опозиционни съвети. Имахъ късмета да бѣда начело на единъ такъвъ опозиционенъ съветъ и като такъвъ да изпитамъ ужаситѣ на терора на г. Ляпчевъ, който не се спираше предъ нищо, само и само да може да разтури всички опозиционни общински съвети и по такъвъ начинъ да прочисти пътя за едно произвеждане на изборитѣ по начинъ такъвъ, какъвто той разбираше. И действително въ много села се успѣ въ това направление. Но не стигаха само тормозътъ и разкарването на опозиционнитѣ общински съветници — приложи се и другата мѣрка: икономическия, материалния тормозъ, който се изрази въ съставянето на много актове отъ горскитѣ и акцизни власти, а сѣщо така и отъ органитъ на полицията. Резултатитѣ отъ тѣзи актове бѣха такива, че непосредствено преди избора, отъ всѣко село, което се виждаше явно, че е опозиционно настроено, по 4—5 и по 10 души биваха докарвани подъ стража въ Пловдивъ и задържани, докато внесатъ опредѣленитѣ имъ глоби; или пѣкъ, щомъ не могатъ да ги внесатъ, бѣха оставяни да прекарватъ въ затвора, за да не могатъ да упражнятъ изборното си право въ деня на избора.

Вънъ отъ това, въ време на обиколката на блоковитѣ агитатори навсѣкѣде срѣщяхме спѣнки; но нѣкъде тѣ преминаваха всѣкаква граница. Напр., какво стана въ с. Войводово, където, както чухте отъ докладчика, само единъ гласъ е даденъ за Народния блокъ, а всички останали — за Сговора?

Нѣколко дни преди избора кметътъ на това село демонстративно заявява въ Пловдивъ, че не ще позволи, сѣ цената на човѣшки жертви, никакво блоково събрание. Отнесохме се до прокурорския паркетъ съ предупреждение, че на уречения денъ, точно въ толкова часа, отиваме да направимъ събрание азъ, заедно съ моитѣ другари отъ

Народния блокъ, Стефанъ Петковъ, сега народенъ представител, и Петко Йордановъ, петиятъ кандидатъ отъ листата ни. Това наше предупреждение, вследствие на което прокурорътъ предупреди отъ своя страна кмета на селото, вмѣсто да ни осигури спокойствието на събранието, като че ли донесе тѣкмо обратни резултати. Отивайки къмъ селото, още на нѣколко стотинъ метра вънъ отъ него, настигаме цѣлъ ескадронъ конни стражари, предвождани отъ старшията, завеждащъ Пловдивския околийски селски участъкъ; заминаваме ги и продължаваме къмъ селото; но преди да влѣземъ въ него, виждаме двойни часови на малкото мостче, което трѣбва да се мине. Влизаме въ селото, следъ редъ препятствия, но виждаме че населението, което бѣше предупредено и знаеше, че ще има събрание, не смѣе да излѣзе и да отиде тамъ, гдето бѣше опредѣлено да стане събранието, а всички поглеждатъ само отъ пѣтнитѣ си врата. Но заповѣдъ на кмета, всички помѣщения бѣха затворени. Но такъвъ начинъ нашето събрание се осуети. Не само събранието ни се осуети, но ние всички, включително и кандидатътъ на Народния блокъ, бѣхме подложени на единъ срамежъ обискъ. И тукъ си послужиха съ изпитаното, но увѣхтяло вече срѣдство, като стреляха по насъ, а ни обвиниха, че стрелялъ нѣкой отъ нашата група, за да могатъ подъ този предлогъ да създадатъ смугъ и шумъ. Най-после, следъ като бѣхме обискани, бѣхме върнати отъ полицията на г. Ляпчева обратно въ Пловдивъ. Може ли въ такъвъ случай да се очакватъ въ с. Войводово изборни резултати въ полза на Народния блокъ?

Не стигаха това. Фалшификациитѣ на този кметъ бѣха въ пълнен ходъ. Нито следа нѣмаше отъ изборното бюро, което бѣше провъзгласено отъ мировия сѣдия, а всички членове бѣха поставени отъ кмета лица. Въ деня на избора, когато азъ, заедно съ единъ отъ демократитѣ — адвокатътъ Кузманъ Сѣбевъ отъ Пловдивъ — отидохме да видимъ, какво ще става въ това село, бѣхме посрѣщани отъ хора съ оружје, съ пушки, и не бѣхме допущани да наближимъ повече отъ 100 метра до мѣстото, където се произвеждаше изборътъ. Ние бѣхме принудени по силата на оръжието да се върнемъ.

Това сѣ конкретни случаи. Бихме могли да изброимъ много такива, но вие вече достатъчно ги слушате. Струва ми се, че и другъ отъ нашитѣ другари отъ нашата околия ще вземе думата да посочи други конкретни факти, каквито биха се наброили много. И азъ смѣтамъ, че ако въ изборитѣ въ тѣзи села, за които има подадени contestaции, бѣше се надникнало по-основно, за да се види какво е ставало презъ време на избора, комисията по провѣрка на изборитѣ би дошла до по-друго заключение. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Тодоръ Тонковъ.

Т. Тонковъ (з): Г. г. народни представители! Като кандидатъ въ листата на Народния блокъ, азъ излизамъ тукъ да допълня всичко онуй, което се изтъкна тукъ по отношение избора въ Пловдивската селска избирателна околия, като изнеса всичко, което азъ, въ деня на избора и преди него, констатирахъ и видѣхъ.

Минавайки въ деня на избора презъ селата Устѣна, Перущица и Кричимъ, азъ се спрѣхъ въ с. Кричимъ. Вие чухте тукъ докладчика, който ви каза, че застъпникътъ въ това село е билъ изгоненъ отъ урнитѣ. Азъ го сварихъ на улицата далечъ отъ урнитѣ на повече отъ 150 крачки. Избирателитѣ не смѣятъ да приближатъ къмъ изборното мѣсто. Когато ги питамъ: какво правите, имате ли застъпници, наредено ли е всичко, отговори ми се: „Вжтре не може да се влѣзе по никой начинъ. Кметътъ на селото Славъ Спасовъ отъ два дена насамъ черкескува въ това село и не допуска никой да влѣзе вжтре. Когато нѣкой отъ Народния блокъ мръдне нататъкъ, той бива посрѣщанъ на 100 крачки и връщанъ назадъ, не му се дава да доближи до урнитѣ. Отивайки къмъ урнитѣ, азъ заварвамъ кмета, който не ми позволява да попитамъ какъ върви изборътъ. Когато го поканихъ да излѣзе вънъ, да ме остави свободенъ да констатирамъ всичко онова, което става въ деня на избора, той ми каза: „Никакъвъ кандидатъ, никакъвъ застъпникъ нѣма да допуща, защото вие сте размирници и тукъ, и навсѣкѣде“. И така, и инѣкъ го мѣчихъ да остави хората, които ме гледатъ отъ 100 крачки далечъ и не смѣятъ да дойдатъ къмъ мене да се оплачатъ, но като видѣхъ, че нищо не може да стане, протестирахъ предъ всички и напустнахъ селото. Обаче оставихъ селото въ такова положение, че тамъ бѣше немислимо да се прояви свободно народната воля.

Отивайки въ с. Куртово-Конаре, какво заварвамъ тамъ? За срамъ и позоръ на бившия министъръ-председател на

България, г. Ляпчевъ, виждамъ Асенъ Минчевъ, доказанъ побойникъ и разбойникъ въ това село, който винаги съ револверъ разрешаваше всички въпроси съ опозицията до него денъ, бѣше седналъ въ автомобиля на г. Ляпчевъ, който ходѣше съ него изъ селата, въпрѣки че всички по селата знаеха този човѣкъ, Асенъ Минчевъ, като побойникъ и вагабонтиѣ. Мене ми бѣше чудно, какъ тоя човѣкъ има смѣлостта да седне до единъ министъръ-председателъ и какъ този последниятъ, който го водѣше изъ селата, можеше да го търпи и гледа при себе си. Отивамъ при този човѣкъ и му казвамъ: г. Минчевъ, кажете какво става тукъ? Хората се оплакватъ. — „Никой, каже, не може да се оплаче. Имайте предъ видъ, че това, което е станало тукъ, може да стане въ десеторенъ размѣръ, но нѣма да ви допустна вие да вземете избора“.

Г. г. народни представители! При едно такова положение, явяватъ се нѣколко души, които отъ 50—100 крачки ми казватъ: „Председателътъ на бюрото още преди 8 часътъ е изгоненъ и на негово мѣсто е поставенъ Георги Пецовъ, който диктува днесъ. Нѣколко души сж изгонени вътъ отъ селото, като, напр., Никола Кръстевъ съ парабелъ въ ржка е изгоненъ на гара Кричимъ; Симеонъ п. Георгиевъ, човѣкъ на Демократическата партия, е изгоненъ отъ дома си и не смѣе да си отиде въ къщи“. Азъ отивамъ при него а го питамъ: какво правишъ? Защо не отидешъ да дадешъ куражъ на хората? Той ми отговаря: „Синъ ми, който е застъпникъ въ избора, е изгоненъ и азъ не смѣя да отида тамъ“.

Г. г. народни представители! При така произведения изборъ въ тия две села, ние смѣтахме, че почитаемата комисия по провѣрка на изборитѣ ще уважи подаденитѣ контестации и ще вземе едно друго решение.

Следъ всичко туй, което видѣхъ, азъ останахъ съ впечатлението, че тамъ вече изборътъ ще се произведе по единъ безчовѣченъ и кърджалийски начинъ. И на менъ не оставаше друго, освенъ да си направя заключението, че въ една околия, кждето презъ миналия режимъ се из-

биваха окръжни съветници и се трошеха ребра на народни представители въ публични събрания, не можеше да се очаква друго освенъ такъвъ единъ изборъ.

Прочее, когато ние днесъ вдигаме гласъ да се утвърди този изборъ, ние правимъ това не затуй, защото той е произведенъ законно, но само затуй, защото народътъ, въпрѣки всичко, победи една реакция. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има две предложения: предложението на комисията — за утвърждаване на избора, и това на представителя на Работническата партия — за касиране на избора.

Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да бжде утвърденъ изборътъ на Пловдивската селска избирателна околия, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. замѣстникътъ на министъръ-председателя.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Ще моля да вдигнемъ заседанието за утре съ следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за разрешаване на Пернишката градска община да сключи заемъ;
2. Първо четене законопроекта за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 година;
3. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 27 мин.)

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: Т. ХР. МЕЧКАРСКИ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ